

94. NOV. 1927

UNIVERSUL LITERAR

ST. DIMITRESCU: CHIP DE ORIENTAL

An. XLIII Nr. 41.

9 Octombrie 1927

Lei 5

Strigăt în seară

Cumpăna fântânii mă oprește'n seară;
Gestul grav măsoară aerul coclit,
Scârțâe din creștet când lemnul coboară
Încând în apă duhul licărit.

Imi adun din larguri aripile întinse,
Timpul clar din ciutur curge fără preget,
— Peste zi și noapte când faci semn din deget
Cumpănești în leagăn prunc din două lumi.
Ochii plumb de ceruri pe ghizduri închid
Și-ți ascult euvântul picurat în vid.

Te apleci pe neamuri, binecuvântezi,
Te ridici spre slavă și iar cazi pe glie;
De-amețeață'n arșiți simt că aiurezi".
— „Stau la dobitoace stup de apă vie,
Dar în mine setea cine mi-o adapă?
In cuptorul crâncen trunchiul meu se crană“.

Cataclism

În lumina scurtă de suflet sau de cer
Plantele proiectau incadescențe discuri,
Rupând gaijenjeniișul țesut în bolți de eter
Pe care agățate în luminiș lunar
Se odihneau idei în scoici de chilimbar.

Afară nimeni n'a simțit cutremur:
Turmele treceau cuminiți la adăpat
Culegând iarba hrănită pe morminte;
Oamenii purtând cupe de lacrimi
Pășeau absenți ca și 'nainte,

Ei nu s'au dumerit cum de-am văzut
Soarele pe zi încătușat în tuoi.
Cum s'au pornit pe ape deavalma cu butuci
Sicriile surpate din giulgiu de nisip
Și stâncele s'au frânt din negrul monoton,
Dansând teatral ca blocuri de carton.

Deatunci, cu ochiul în afund.
Ascund oceanul ce desvălue peisagiul profund
Oprind la suprafață acord de plâns set greu:
Cu talpa'n praf strâng cerșetorii depe drum;
Cu fruntea razim jețul de nori lui Dumnezeu.

În noapte

Gară în care cobor bolnav
Treptele de vis ale orașului natal,
În nervi cu uruitul trenului grav
Recunosc dezolarea pasului provincial,
Văslind sinuos pe-aceleași noroace
Dospite de-amar și de ploae.

Somnul întârzie confuz pe pleoape
Și'n noaptea întinsă, elastică plasă,
Unde sonore mă pătrund de aproape,
Deabea nimeresc urma pe bulevard
Prin rarele becuri cari ard.

Pe marginea întunericului șirul de castani
Mă străjue să nu cad în gol;
„Ne întâlnim, prieteni, după atâtea ani
Mă aplec să văd comilul ce urcă din trecut
Și umbra lui pe coajă o sărut“.

Punte proiectată odinioară în zare
De ce arcul tău sub noapte se frânge
Și te lași istovită pe cărare?...
Cât timp s'a dus de-atunci pe ape?
Singular acum, întârziat sobol
Continui alunecarea în nomol.

A fost cândva altfel pe-aici?
Ploaia răspunde în lovituri de bici.
Acasă pe treptele largi de piatră.
Un câine răgusit mă latră
Și țipătul scurt pe ziduri sare
Alungând tăcerea priu coridoare.

Din încăperile peste vreme aplecate,
Vin amintirile în negre halate,
Și pogorând în spirale pe scară
Strâmăta cămară luminează
Și'n jurul pătuclului în care numai încap
Până la ziua mă priveghează.

I. VALERIAN

WILLIAM SHAKESPEARE

Poveste de iarnă

Din și în forma originală

de DRAGOȘ PROTOPOPESCU

ACTUL IV. Scena 3

COLIBA PASTORULUI. INTRA FLORIZEL ȘI PERDITA

FLORIZEL

Vestmintele-astea neobișnute
Pun viață'n fiecare strop din tine!
Ești nu o păstoriță-acum, ci Flora,
Pășind cu-April în frunte, tunsul oilor
E-acum de zei mai mici o adunare
Tu fiind stăpâna lor...

PERDITA

Mărite prinț,

De ciudățenii să te dojenesc
Nu e de mine: iartă deci c'o spun,
Dar numele-ți slăvit și-aleasa faimă
Tu le-ai ascuns în strae de păstor,
Pe când pe mine, fată din popor,
M'ai împoțonat ca pe-o zeiță!
De n'ar fi de-un ospăț la care'n bîd
E-o glumă ce o dumieci ca pe-o datină,
M'aș rușina'n așa gâteală să te văd
Și-aș leșina văzându-mă'n oglindă!

FLORIZEL

O, binecuvântată zi când șoimu-mi
A săgetat ogorul casei tale!...

PERDITA

Te-asculte cerul, dar nepotrivirea
Pe mine mă'nspăimântă. Cine-i mare
Nu știe ce e teama; eu, la gândul
Că tatăl tău din întâmplare-ar trece
Pe-aceia, parca, mă cutremur!
Ce ochi ar face el să-și vadă-odorul
Așa înbăimurat, ce-ar spune el
Și ce m'aș face eu, să-i întâlnească
Privirea aspră'n astfel de streine
Zorzoane!

FLORIZEL

N'ar fi decât nostim!

Chiar zcii, de iubire 'ngenunchiați
Și-au pus pe ei tăpturi de animale:
Ajunse taur Joe, și mugii,
Neptun cel verde, ca berbec, a behăit
Apolo, cel cu hainele de aur,
Fu biet umil păstor, — așa ca mine...
Inșă niciunul nu s'a prefăcut
Pentru ceva mai miunat pe lume,

1) Florizel fiul lui Polixene, regele
Boemiei s'a îndrăgostit de Perdita
„fata” unui păstor din împrejurimile
palatului regal. (De fapt Perdita e fata
lui Leonte, măstrușnicul rege al Siciliei,
aruncată încă dela naștere pe un țarm
pustiu. — d'n porunca tatălui, căruia
li cășunase că soția l-a înșelat cu Poli-
xene, în vizită odată prin Sicilia — și
ajunsă, din voia soartei, în mâinile păs-
torului, care a adoptat-o).

Polixene, cu sfetnicul său Camillo,
prinzând urma escapadelor îndrăgosti-
tului prinț, vin deghizați și-l surprind
la coliba păstorului, tocmai când alături
de Perdita, prezidență zaiaretul cloban-
lor cu părăsirea tunsului oilor.

Nici într'un cuget mai curat, căci dorul
Nu-mi depășește c'nstea, precum patima
Mi-i tot așa de-aprinsă ca credința...

PERDITA

Dar hotărîrea ta nu poate înfrunta
Impotrivirea sigura a regelui:
Din două, una trebuie să birue,
Și-aceasta 'ncamăna că sau tu pe mine
M-ai părăsi, sau e viața!!

FLORIZEL

Cu-așa de negre gânduri, scumpă Perdita,
Te rog nu ne strica tot zaiaretul
Acestei sarbători... Frumoasa mea,
Ori sint al tau, or nu-s al nimănu:
Căci nu mai sint al meu, și nici al tatălui
De nu-s al tău! O jin morțis, oricît,
S'a 'mpotrivi ursita! Scumpă, deci,
Te uită'n preajma... mosafirii vin,
Insenează-ți fruntea, ca și cum,
Ar li chiar ziua-acelei nunți, pe care
Noi ne-am jurat-o unul altuia...

PERDITA

O, soartă sfintă stă-ne'ntr'ajutor!

FLORIZEL

Vin mosafirii, uite, caută
Să-i ospătezi, cum se și cade, hai
Să ne împădurim de bucurie!

INTRA PASTORUL, CLOWN, PASTO-
RIȚELE MOPSA, DORCAS ȘI ALȚII,
CU POLIXENE ȘI CAMILLO

PASTORUL

Ptiu fată, răposata cînd trăia,
De ziua asta și pitar și bucatar
Și și chelar era, și slujnica
Și gaza! li întîmpina pe toți
Și în hirîștea, juca batuta ei
Și cîntecetul și-l zicea, acum în capul
Acum în cîada mesei, ba pe-un umar
Saltînd, ba ne un altul, cu obraji pară
De chef, strapaz, și-atîta băutură
Ce-o da pe gît, să-și răcorăască inima
In cîntea fiestecărui! Tu stai deoparte
Ca și ciud ai fi tu sărbătorita
Și nu jupina mesei; rogu-te,
Zi „bun sosit” fărtaților streini,
Să ne cunoaștem și să ne'nfrățim,
Și-arată-te ca una care ești
Stăpîna casei, de; hai, vin și spune:
Bine-ați venit de tunsul oilor
Și dare-ar ca tunsoarea să priască!

PERDITA (lui Polixene)..

Bine-ai venit! E voia tatălui
Să fiu de gazdă astăzi. (lui Camillo

Fii bine venit!

Dă-mi florile de-acolo, Dorcas, Oaspeți
Aleși, vă dau nu-ma-uita și rosuțării
Care-și păstrează chipul și mireasma

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

Și iarna: amintire și'ndurare
Vă fie partea, și — bine-ați venit
La noi de tunsul oilor!

POLIXENE

— Ce păstoriță

Frumoasă, și ce bine-a potrivit
Cu vîrsta noastră florile iernatece!...

PERDITA

Prea bune Domn, fiind anul cam bătrîn,
Nici spre slîrșitul verei, nici în pragul
Sgîljițoarei ierni, mai bune flori
Ar li garoafele, mixandrele tîrcate,
— Bastardele naturii — cum le zice!
Grădina noastră cîmpenească de-așa flozi
Ni-i stearpă însă, și-apoi nici nu-mi vine
Să pun rîsad cu ele...

POLIXENE

— Și de ce

(Nu-ți plac, drăguță fată!)

PERDITA

Fiindcă, zice-se,

E-n firea lor pestriță-un meșteșug
Pe care-l are și natura vie...

POLIXENE

Bun, dar natura, vezi, nu se'nbunează
Cu alt mijloc, decît pe care-l are,
Așa că meșteșugul ce desăvirșește
Natura, e-al naturii meșteșug!...
Vezi, bună oară, cînd împărechem
Un biet lăstar cu trunchiul cel mai vajnic,
Și-o coafe bădărană să rodească
O facem cu un mugur mai de rasă:
E-un meșteșug care îndreaptă firea
O schimbă chiar, dar meșteșugul e
Nu mai puțin: natură...

PERDITA

Da, așa e...

POLIXENE

Atunci grădina-ți umple cu mixandre
Și nu te mai numi bastarda...

PERDITA

— Un țărâș

Nici bate'n brazdă totuși cu mixandre,
Cum n'aș vroi ca, dac'aș fi boită
Flăcău-acesta să mă placă, și boită
Să vrea să zămislească... (lui Camillo)

Ci iată flori

Pentru mata, aprinsă levănțică,
Și izmă, busuioc și măghiran,
Și lăcrămioarele care se duc
Cu scările odată la culcare
Și tot cu el se scoală, picurînd...
Sînt flori ce au ceva din toilul verei
Și dacă nu mă'nșel se dau la oameni
Cam între două vîrste — fii și d-ta —
Bine venit !...

CAMILLO

— De-aș fi din turma în
Zău, de păscut, că m'aș lăsa... — te-aș paște
Pe tine doar cu ochii...

PERDITA

Vai de d-ta !

Așa-i slăbi, că viscoalele iernei
Mi te-ar sufla în mare... (lui Florizel)
— Acum, prieten,
Al meu frumos, vezi, flori de primăvară
Aș vrea să-ți rup, care să facă una
Cu tinerețea ta, flori de-ale tale,
De care poartă'n plină feciorie
Pe ramuri încă crude fețișcanele...
O, Proserpină, de-aș avea din florile
Pe care speriată le-ai lăsat
Din carul tău zeesc să cadă...
Zambilele ce ies mai înainte
Ca rîndunica să cuteze și răpesc
Cu vraja adierile lui Mart,
Și vicerelele așa de'ntruncate
Însă mai dulci ca pleoapele Junonei
Sau ca suspinul Cythereei, palidele
Brînduse care mor nemăritate
Pin' să privească'n față pe Apolo
În floarea lui, — o beală obișnuită
La fete mari, sprințara ciobăciacă,
Regesul crin, și crini de toate neamurile,
Și stînjeneii printre ei — ce ce nu am
Din toate-acestea ca să-ți fac cunună
Și ție, prieten scump, să ți le-astern
În cale pretutîndeni...

FLORIZEL

— Cum, ca la un mort ?

PERDITA

Nu ca la mort, ci ca un așternut
De dragoste, pe care să te culci
Și să te joci, ori, dacă vrei, nu să te'ngrapi
Ci să învii în brațele-mi; hai, ia-ți
Acuma florile... zău, parcă am jucat
Cît lumea la Rusalii de păstori !...
— Pesemne-i rochia-asta care-mi dă
Atîta ghez...

FLORIZEL

Tu tot ce faci, iubită,
E ca să fie mai frumos. Vorbești
Și mi te-aș asculta vorbind o viață !
Tu cinși, și-aș vrea să cumperi și să vinzi,
[să dai
Săracilor, sau să te rogi în cîntec
Și chiar de treburi să îți vezi cîntînd...
Tu josi, și-aș vrea atunci în mare-o undă
Să fii, ca'ntr'una să adii, într'una,
Ca și cum asta ți-i menirea,
— Orice mișcare-a ta, micușo, fiind
Afit de-a ta în marea-i nouitate,
Că-i biruință'n tot ce faci, și daci
De-apurarea cu tine o regină !...

DRAGOȘ PROTOPOPESCU

P O Ș T A

(urmare)

SILVIUS ROLANDO

— Ești greșit, Gloria este un element social și nu unul biologic. Ea, azi, nu poate interesa... A marcat începutul și va marca sfârșitul... Ca la curse... Care e calul menit gloriei ? Sau cel în forme de la plecarea, sau cel învingător de la sosire... Dar în depărtarea turnantului?... Acolo toți s'au egalizat ! Au scăpat de cumplita sarcină „învinge”, impusă de interese străine lor, de excitantul de moarte al potoului și de ațățarea cravașei, ce din sânge, tremur și durere plămăiește mitul unui nume... Oricât s'ar părea de paradoxal, așa e... alergând într'una ei se odihnesc !...

La fel și noi !... În timp de pace suntem sau la potou sau la plecare, nicio dată la turnant... Abia am primit greutatea încărcării, și pe la urechea noastră numaidecât văjje cravașa... Acum cu toți muncim, alergăm, ne trudim, dar suntem calmi, gustăm — ca anonimi — marea odihnă pregătită de marea noastră mamă, Natura, ca scop ultim, și pe care societatea în scopul ei diferit de cel al individului, ne-a răpit-o brutal și tiranic...

— Prea mult, Domnule Maior, e prea mult... Potoul pe care-l ironizați e scopul, cravașa se cheamă emulație, elemente nobile și civilizatoare. Dar mai e un element de care eu ca om, sunt mîndru responsabilitatea.

— Responsabilitatea complăcută în mișelia celor două adjuvante, vanitatea și succesul, servește doar societatea în mitul ei civil zator... În schimb pe individ l'a nenorocit, l'a făcut nemernic aruncându-i sufletul în cea mai cumplită tortură, tortură de fiecare moment, otravă și chin, spaimă și cosman, perpeleala de pește pe carbuni, aceea pe care noi o numim anxietate, iar poporul grijă.

Priviți o societate în timp de pace !... Cătați cu atenție la oameni ! Ce nenorociți... Doamne, ce nenorociți !... Îndepărtați brutal masca mincinoasă a demnității și o să vă speriați... Toți, sunt niște timorați, niște plăpânzi sufletește... Sub răsul batjocoritor stă chirchit rictusul de spaimă, timiditatea sub aroganță și nemernicia sub cea mai sigură aparență... În război nu mai e responsabilitate.

— Pentru Dumnezeu, Domnule Maior, unde ne duce raționamentul dv. ?... Iertați-mă, dar nu mai înțeleg nimic... Bunul meu simț judecă altcum... Când se poate vorbi mai mult de responsabilitate ca acum, în război ?...

Responsabilitatea și inițiativa apar doar numai în timpul dezastrelor... Ori acum, slavă Domnului, suntem victorioși !... Dar și atunci, războiul altcum ne odihnește, pe noi cei mulți, căci evidențiind incapacitatea celor mari, a comandanților, ne răzbumă !... Iar răzbumarea e odihnă !... Atunci, războiul ne mîngăie, ne alină, ne odihnește zdrobind factura factice a ierarhiei obligatoare unei alcătuirii sociale, umilind pe exponenții ei, pe cei mari, pe comandanții, care se identifică cu societatea împotriva noastră, a celor mulți !... Măi băeți, să ne bucurăm...

Să ne bucurăm că suntem în război, că suntem niște anonimi, că în tremurul acestei nopți suntem un popas de ener-

gie, în nonsensul general ce leagă picătura de rouă, stupid de strălucitoare, de steaua caraghios dosită în fumol alburu al căieci lactee... Să ne bucurăm de facultatea de a batjocori cu puterile inteligenței noastre, eterna stupiditate a creației, sau uitând revolta intelectului, să ne plecăm farmecelor, pe care simțurile, dușmanele și totdeauna prietenle noastre, le elaborează pentru pospaiul efemer al fericirii...

— Este imposibil, Domnule Maior ! Toată lumea e de acord că războiul e cea mai mare calamitate, care distruge sufletește pe om, îl abrutizează, poate tocmai prin acel anonim, de care Dumneavoastră vorbiți... Îl inferiorizează, îl sălbățește, îl animalizează... — spuse Precup.

— Priviți, măi băeți, priviți !... Ascultați și respirați... Simțiți cu toate simțurile voastre, nu numai cu cele obișnuite — ochii, nasul, urechea — faceți să se infioare fiecare particică de piele, cerceți mișcarea voluptoasă a fiecărui mușchi, ce inutil se contractă, și mai ales respirați, respirați adânc, din plin, urmăriți toată gama senzațiilor, pe care aerul, parcă sufletul naturii, îl infiltrează în trupurile noastre, dela brutalitatea proaspătului și a recelui, până la cele mai subtile, mai rafinate și mai fluide plăceri.

Puneți în valoare delicioasa oboseală a analizei, ce ne dă o prelungire a voluptății, descifrare de inedit și într'o senzație vulgarizată prin obicei, o descoperire de noi senzațiuni.

Iată, de colo, de pe munte, vine o ușoară ceață, ca o muselină, poate și mai fină, parcă la limita de jos a realului, o boare, o părere, o ceață care deabia a țînge umbrele nopții.

Apropiați pleoapele ca pentru desgustarea plăcerilor fine și priviți cum în acest minunat joc, cei doi brazi și-au pierdut nativa lor concitate, grosolană prin puterea obișnuinței, prefăcându-se, turtiți de umbre și de ceață, în niște enorme ferigi, printre care sunt aninate stelele... Stele aninate în ferigi !... Ca niște lucrături în filigran presărate de calosoane...

Și munții ?... Cătați masivul munților stîncoși... S'a pierdut, s'a făcut una cu întunericul... A rămas doar rîndul dealurilor încet sinuoase ca niște dune, peste care apasă bolta înstelată de un pietriș de stele, multe și strălucitoare, ca niște lucrături în filigran presărate de mîini, de o favorită orientală, revoltată într'un serai...

Și cerul ?... E albastru ca de geniană... Și la liziera dintre el și linia dunelor împădurite iată câteva stele, ca niște lumânările aprinse de mama pădurii, baba Cloanta sau Sfînta Vinere, menite să momească copiii răi sau nenorociți... Bucurați-vă băeți, bucurați-vă !

— Poate și o femeie n'ar strica, între-rupse părintele Pantelimon, cu necaz de brută, indignat în sufletul său de vorbăria fără rost a maiorului.

— Da, neapărat, continuă maiorul, o femeie ! O femeie nici frumoasă, nici inteligentă, nici prea tânără... o femeie potrivită...

— De ce atâtea condițiuni, Domnule Maior? întrebă timid Marian

— Asa se cuvine! O femeie nu frumoașă, căci frumusețea unei femei, cu luxul, artificialitatea, elementul de luptă legat de ea, ne-ar înturna privirile, gândurile și simțurile către pământ, către societate.

O femeie nu tânără, căci exuberanța, tinerețea, nesocotința și naivitatea ei de față, ar sfrica melancolia contemplării... Și mai ales, măi băieți, să nu fie inteligentă! Nu! Să nu fie inteligentă, să nu fie cultă, căci femeile în această postură devin prețioase și au pretențiune să interpreteze, să analizeze cu imagini și potriviri de prin romane, poate și mai rău, prelucrate din banal sau din prost gust, farmecul acestei nopți... Ne-ar trebui o femeie în vârsta potrivită, când simțurile sunt mai învoalte pentru iubire, o femeie tăcută la vorbă și vorbitoare în simțiri, care prin vibrația ei naturală să ne afunde în complexul vibrant al nopții de vară... o femeie, care prin finitul trupului ei, să știe să prelungească până în infinit voluptatea dorinții și a asistentării...

Și d'acutia urmă asupra femeilor, pasionată, contradictorie și totuși îndușoasă de o liniste melancolică, ca atunci când e teoretică și când deasupra noastră bolta e strălucită de un pietris de nestimate, iar printre brazi sunt aninate stele și stele se găsesc la liziera ce separă linia dunelor împădurite, de cerul albastru de gențiană.

***

Intr'o dimineată, Doctorul Precup întors dela București, intră cu zgomot în cortul unde colegul său Marian dormia încă...

Adăpostul celor doi prieteni era așezat pe un alt povârnis al dealului, sus, chiar la intrarea pădurii, cu totul despărțit de restul formațiunii.

Acolo privelistea era minunată, iar sănătatea căpăta o prețuire senzuală. În fata lor se ridica parcă din zvârcolirea dealurilor, munții stâncosi. Costila și Morarul, atât de impetuoși înalți și totuși atât de simțitori în locul de lumină al cerului, cu altă înfățișare la fiecare clipă, în aceeași zi albi, ninsi de zăpadă, cu pânții de argint, mai târziu în locot, fumegând coroane de nori din care țâșnesc doar piscurile, sau roșu aprins ca de brânză, de soarele ce apune, jos, în vale între două garduri de sălcii, trecea râulul Râsnoavelor, trăgând parcă două el soseana, Din sosea, o potecă urca la adăpostul celor doi prieteni, trecând printr'o pajiste jucăușă pe salturi de movile. Inaroi se întindea pădurea, pierdută în adâncime, în care cortul părea o gură de tunel. Din toate părțile venia aer proaspăt cu mireme tari, de brad, de pământ umed, de iarbă trecută și de fân cosit, aer cu puteri de viață, cu senzațiuni necunoscute, care în sihăstria lor îi obosia de plăcere și sănătate, pe ei, sclavi ai sălilor îmbăcșite.

— Scoal' Mariana! Scoal' repede!... Ghici ce-am făcut?

Marian se trezi cu greu, pe'ndelete, rupând își cu ochii, apoi cu capul și'n urmă cu umerii, urzeala nevăzută a somnului.

— Ghici cu cine-am venit?

— Cu cine? — căscă indiferent Marian.

— Cu Posta!

— Posta?... Esti nebun? Ce dracu ți-a venit?... și Marian sări speriat, căutând

cu mâna dreaptă să înlăture ultimele păreri ale visului

— Pe cuvântul meu!... Chiar cu ea.

Marian tăcu puțin. Prin neșumerea lui buimăcelii, vestea lua proporții exagerate. Apoi îl muștră:

— Ce ți-a venit, măi băiete?... Ai uitat und' te găsești?... O față aici... în război? Ce dracu facem cu ea?

— O ținem lângă noi... Să vezi tu ce bună e!...

— Dar Maiorul? Ce-o să spuie Maiorul?...

Precup răsse.

— Nu fii prost! Ți-i frică de Maior. Ce dracu, nu-l cunoști?... I-o dăm și lui și-i închidem gura!...

Marian nu zise nimic, dezorientat de neprevăzutul situațiunii. Era un tânăr prudent și socotit, fără expansiuni sentimentale, fricos în aventurile neclare sau riscate. Vru să se concentreze pentru cumpănirea situațiunii.

SYLVIUS ROLANDO

Dar deodată desmeticit, din toate simțurile lui treze hohoti ca o batjocură ameteala dorinții. Simți în degete și la glezne un ușor tremur, urcându-se voluptos, tot mai puternic, până ce mâinile și picioarele începură să-l scuture nestăpănit. Minte se opri deodată, refuzând orice tocmeală, orice judecată. Vag, în depărtarea subconștientului găsi o scuză: să amâne... să nu mai cerceteze... mai târziu, va vedea ce-i de făcut... mai târziu... Amânarea soluțiunii dete mintea cu totul pradă poftei Simți în tot trupul o răvășeală puternică, dar delicioasă, o clipă de obnubilăție, după care întreaga lui ființă nu fu decât un tremur și ameteală. Instinctiv se ghemui sub pătură, cercând să găsească o păsuire neliniștii. Insfârșit nutu bolborosii:

— Zii dragă, să vină 'ncoa!

Precup ieși la gura cortului.

— Posta! Posta! Dă-te'ncoa!

Și din autocamionul oprit în șosea, sări o față. Era scundă și grasă. Tinerețea îi era virtutea de căpetenie. De sub toca roșie, ieșea un tiv spumos de bucle blonde. Avea o figură comună și era îmbrăcată cu o cochetărie sărăcăcioasă. Dar un surâs fin, parcă o însușire a pă-

rului blond, solidariza în aceeași expresie în același complex fiziognomic, părul, nasul puțin cărn și ochii albaștri.

Posta intră răsând cu hohote în cortul băeților, răsând prosteste, fără rost, așa cum răs fetele simple când au de răspuns prelinințurilor de dragoste ale unui superior. Marian se calmasă puțin; putu s'o primească cu o vorbă bună.

— Bravo Posta! Bine-ai venit! Ia fă-te'ncoa!

Apoi către Precup:

— Ieși afară!...

Și ca pe-o veche cunoștință, cu care leăturile sunt demult stabilite o trase la el, îi smulse pălăria care-l încurca și împreună se grămădiră pe patul de campanie...

*

Când coborîră în spital, cei doi prieteni se prezentară șefului lor, corecți și demni, vrând să lămurească situațiunea: — Domnule Maior, încep Marian, am venit... am venit să vă anunțăm... și se opri încurcat, cătând la preot, care fiind de față asculta bănuilor și interesat.

— Ce dracu bolborosești așa, mă! — îl intreruse maiorul.

— Iată ce e, Domnule Maior, spuse curajos Precup, am adus dela București o față...

— Ce, mă?... Ce-ai făcut?

— O față? — repetă aiurit Maiorul.

Și apoi luminat de poftă:

— E nostimă?

— Așa și așa!

— Bravo ție! Și de... poate: bravo nouă!

— Bravo nouă, Domnule Maior, de aceea am adus-o, răspuse șiret și obligator Precup.

— Și cine-i fata asta?

— N'aș putea să vă spun. Nimeni nu știe... nici măcar cum o cheamă. Noi îi zicem Posta.

— Posta? De ce dracu Posta?

— Posta e o poreclă, o poreclă cu tălc, Domnule Maior... E simbolică! Simbolizează rezistența ei la dragoste.

— Și cum i-ai determinat rezistența?

— De două ori pe săptămână venia la noi, la internii... Eram opt băieți, tot unul și unul... Și cu toți, pe rând... ne mulțumia pe toți. Era foarte rezistentă! De atunci i-a rămas numele Posta.

— Cunoșc specie asta de femei, răspunse Maiorul, cu morga lui dialectică. Sunt fete, pe cari instinctul lor sexual dezvoltat, le atascază unei mici colectivități masculine... au rolul de modeste viandiere ale diferitelor noastre întinate... În fiecare școală, unde sunt băieți peste vârsta pubertății, se înființează o „postă"... Sunt ele cocote? Nu!... De obicei nu sunt plătite...

— Ba nu, Domnule Maior, noi colectăm câte un len de fiecare și fata pleca totdeauna la miezul nopții cu câte opt lei dela noi.

— Erați galanți!... De obicei, nu sunt plătite. Ele au parte de așa numitul „ch'ul", îndrăzneț și fanfaron... Ești prost sau prostit, ești deconsiderat în fața colectivității tale, care apasă cu toată teroarea ei de mică societate, la cel mai mic gest de slăbiciune, la primul semn de bunăvoință... și poate cu drept cuvânt, căci foarte ușor, la cea mai mică șchiopătare sentimentală, izbucnește în sufletele lor o dorință perversă cu tendință acaparatoare și distructivă. Ori, instinctul practic al bărbatului, îl avertizează, îl fereste... Chiulul de care vorbeam adineacă, nu este o simplă mes-

ST. DIMITRESCU : CHIPURI DIN DOBROGEA

chinărie, inconstient el este o armă de apărare a bărbatului, gelos de libertatea sa, împotriva pericolului iminent oricând, din partea acestor femei...

— Fiți liniștiți, Domnule Maior... nu-i nici un pericol... Posta e fată bună, n'are nici o velleitate, nici o ambiție...

— Ce meserie are? — continuă Maiorul. De toate și nici una... Lucrătoare la regie, în cor la biserică, figurantă la teatru, pe baricade în insurecții... Ele fac de toate și nimic precis... O singură meserie nu, Bordelul... li-e frică de pești, de matroane, de poliție și de doctorii ei. Icolo, le mână instinctul lor vagabond, o tinerețe scurtă și inconstientă, și deodată parcă printr'un făcut de coincidențe, le întâlnim noi medicii, pe fostele noastre amante, de care totuși ne leagă, dacă nu altceva, măcar prilejul de a scotoci prin tainele pline de melancolie ale tinereții, la Mărcuța, la Colentina sau pe masa de d'secție... Și pentru că suntem bătrâni, blazați și obosiți, o clipire de gene rusinate, ca o scurtă în-genunchiare involuntară a unui aten, flutură peste slăbiciunea noastră de un moment, și apoi evenimentul se angrenează la locul lui, în mozaicul indiferent al trecutului...

— Acestea sunt considerațiuni teoretice, împotriva cărora nu putem face nimic, zise Irecub.

— Ai dreptate... Atunci, o, pui la bătae?

— Dacă e „postă”.

— Bravo, trăiască comunismul primar! Ne vom bucura astfel de această perversitate, rămășiță a promiscuității ancestrale, existentă totuși în noi, care izbucnește ca o plăcere aleasă, de câteori frâul constrângerii sociale a căzut... Atunci dă mâna aici! Bravo te și bravo nouă!

În curând Posta ajunsese simpatia generală a spitalului. Dar și fata era fericită!

Fusesse trecută, după indicațiile părintelui Pantelimon în efectivul trupei și mândră de noua ei ocupație cinstită și stabilă, care-i da autoritate și o emula. Posta, îmbrăcată în infirmieră, în halat alb și benetă, sta toată ziua printre răniții ce începuseră să sosiască, mulțumită de a se afla în treabă, de a se gospodări și mai ales răspunzând acelui sentiment, totdeauna existent în sufletul femeiesc, de a se devota, de a simți plăcere, de a-și hipetroia vanitatea din in-

gișirea și ajutorarea celui suferind. De asemenea oricând gata la dragoste.

— Posta!

— Imediat!

Și fata lăsa lucrul, prinzând doar din tonul chemării, intențiile subiacente.

În curând, părintele Pantelimon hrăpăreț și egoist, începu să o țină mai de scurt, să o depărteze de ceilalți, cu tendința vădită să și-o apropie cât mai mult, să și-o însușiască.

Băieții protestară răzând. Maiorul răspunse cu o explicație anodină:

— Părintele Crâșmaru este tipul perfect al țărânului burghez, prin instinct și prin ideal proprietar... Posta a fost bunul nostru comun, ca și pământul altă dată... Acum prin abilitate și mijloacele lui personale — în terminologia obișnuită se cheamă această inițiativă, muncă și risc — el tinde să devină proprietar... Asistăm, în mic, la evoluția proprietății... O iubește popa mai mult?... Nu!... Are el nevoie de mai multă dragoste?... De fel!... Îi trebuie Posta, lui, exclusiv lui, ca să-și potolească altă trebuință, aceea de a avea, de a poseda, de a juica, nu de folosința obiectului posesat, ci de însăși posesia lui... De aceea, el caută acum să vă deposedeze pe voi de participarea la beneficiile Postei, deși lui nu-i aduce nici un prejudiciu...

III

Dar de două săptămâni începuse deruta... Nu se vorbea tare, se șoptea numai... Se șoptea într'una, spastic, halucinant, în tremur de ură sau în prăpăd de desnădeide. Vestile se ciocneau puternic, refuzându-se în absurd sau se încrucisau mincinoase, interferând din înținerul lor, adevăruri luminoase și crude... Spatele frontului se zvârcolia inutil și incapabil, ca un animal prins de gât într'o cavcană. Într'o atmosferă rea, ca un rânjet de drac, se instala în cet, voluptos, nemărginit, haosul...

Era un amurg sfâșiat de lave plumburii. Cele două sosele — a Brașovului și a Râșnovului — erau dublate de un lanț masiv de automobile, furgioane, căruțe și autocamioane; serpuțul lor natural părea frânt de acest enorm miriapod, care înainta greu, în izbucniri metalice.

Pe calea ferată, trenurile se fugăreau unul după altul ca niște șerpi în goană amoroasă... De prin păduri sosiau sol-

dați fugiți de front, speriați ca hoții de lumină, apoi răniți stingheri sau adunați în grupuri pentru ajutor, inconstienți și insensibili la dezastrul cel mare, concentrați doar în suferința lor... Oamenii și pierduseră virtutea indecării, îi stărnănea doar sufletul înfrângerii, dezorientat, trudit și nenuticios. Era o zarvă, în care nimeni nu mai știa ce vrea, nimeni nu mai ordona când zvonurile informau și inspirația hoților.

În semicircularul de evacuare dela gura Predealului, medicii și sanitarii trăiau în aceeași încordată dezorientare. Maiorul Șerăncobanu își părăsise spiritul pamfletar, iar întreg esafodul său ironic și paradoxal construit pe largime de conștientie și superficialitate, se prăbușise. Cria venită odată cu răspunderea, îl scosese din bestitudinea contemporanității și din amuzamentul speculativilor de efect. Ceilalți trăiau îndârjiți, în spirit de rebeliune, gata ne coartă și ne nesupunere, cu un singur gând lucid: fuga.

Nu mai Posta, își răstăra fericita ei nerădăvare cu rădăcini adânci într'un trecut de viață vagabondă. De când naționi ei nu se mai cădeau la amor, toată ziua era între răniți, cărora le scria scrisori și asculta curioasă, rațională, entuziasmată, luptele și bravurile lor fiind la același nivel intelectual cu ei, indignându-se apoi, cu aceeași ușurință, de nevinovăția și trădarea celor mari promitând pentru sfârșit, răzbu-nare și pedense cumnlite.

În dimineața zilei de Sfântul Dumitru, Preotul intră în cancelaria Maiorului stăpânit de puterea unui singur gând:

— Domnule Maior să fugim!

Maiorul îl privi în nestire. Ochii lui obosiți, nici nu recunoșteau parcă pe omul de dinaintea ei.

— Domnule Maior, să fugim! — repetă tipând preotul, vrând să-l trezească.

Maiorul se desmetici. Privi curios, aproape surzând... În sfârșit, se trezi dealbinele. Figura preotului lăhărtată până la descompunere îl speria: totuși se stărnăni și dădu un răspuns conceput de mecanica obisnuitei:

— Imposibil părinte, n'avem ordin...

— Bombele sunt cele mai precise ordine... Vilele de ne Susa'u ard... În curând artileria inamică ne va încadra și atunci pas de fugi...

— Imposibil părinte, imposibil fără ordin!

— Ce ordin, Domnule Maior, se răsti preotul. Acum nimeni n'are gând de noi, de ordine, acum fiecare pentru el...

Maiorul se simți stânjenit de puterea acestei voințe: el căută o justificare.

— Dar răniții?

Preotul se înfurie

— Ce facem cu răniții?... repetă Maiorul.

— Dracu să-i ia! De asta ne arde nouă?

Și-apoi amintindu-și de răspunderea lui:

— Cu răniții treaba-i ușoară... Care scapă, bine... care nu... nu! Altceva: Materialul! Să scăpăm materialul! Răniții? Dar cine dracu ne întreabă de ei? Materialul! Da!... El va fi justificarea noastră... Repede, Domnule Maior! Să profităm de ultimile trenuri...

(Va urma)

Păţania volajorului Tom Smart

— Haida, Tom, nu trebuie să vorbeşti astfel unui acaju masiv. Dumnezeu să mă bată, dacă s'ar trata astfel nici placaturile cele mai subţirele. Zicând aceste cuvinte, bătrânul avea aerul atât de feroce că Tom începu să o mai slăbească.

— N'as avea intenţiunea să vă dau probă de lipsă de respect, d-le, răspunse el cu un ton mult mai umil.

— Bine, bine! reluă omul nostru; cred, cred, Tom?

— Domnule?

— Eu ştiu toată povestea ta, Tom; toată povestea. Tu nu eşti bogat, Tom?

— Adevărat, dar cum ştii...?

— Nu face nimic. Ascultă-mă Tom: îţi place prea mult punsul!

Tom era pe punctul să protesteze că n'a încercat să mai guste o picătură după ultima aniversare a onomasticeii sale, când ochii lui întâlneau pe cei ai fotelului. Avea aerul atât de aspru că Tom roşi şi tăcu.

— Tom! văduva e o femeie frumoasă, o femeie prea apetisantă! eh, Tom? Vorbind astfel, vechiul amator întoarse ochii, pleacă din buze şi ridică unul din picioarele lui subţirele cu un aer de mare pehlivan, în cât Tom luă în des-gust uşurînţa manierelor sale, la vârsta lui mai cu seamă.

— Tom, reluă bătrânul, eu sunt tutorile ei.

— În adevăr?

— Am cunoscut pe mamă-sa, Tom, şi pe bunică-sa de asemenea. Aceia era nebună dină mine. Ea mi-a făcut jiletca asta, Tom.

— Da, desigur.

— Şi papucii ăştia, continuă bătrânul camarad ridicând unul din aracii săi. Dar, nu vorbi nimănu. Tom; n'as vroi să ştie cât mi-a fost mie de dragă: asa ceva ar putea ocaziona unele neplăceri familiare. Zicând aceste cuvinte, bătrânul stricat avea aerul atât de obraznic, că Tom a declarat că-i venea să se așeze de-asupra lui, fără cea mai mică re-muşcare.

— Eram dragostea femeilor pe vremea mea. Am tinut multe neveste frumoase pe genunchii mei, ore întregi chiar. Eh, Tom, ce spui tu? Bătrânul ghiuj vroia să urmeze şi să povestească cu siguranţă vre-o aventură de tinereţe, când fu prins de un atât de violent acces de trosnituri şi pârîituri că-i fu imposibil să mai continue.

— Asta e la timp, crai bătrân! gândi Tom, Dar nu spuse nimic.

— Ah, reluă străinul său interlocutor, boala asta mă incomodează mult acum. Îmbătrânesc, Tom, şi mi-am pierdut toate spetezele de sprijin. Acum, de curând, mi-au făcut o operaţie uricioasă: mi-a pus în spate un petec. A fost o încercare teribilă, Tom.

— Te cred, domnule.

— Dar nu e vorba de asta, Tom, eu vroi să te însor cu văduva.

— Pe mine, domnule?

— Pe dumneata.

— Dumnezeu să-ţi binecuvinteze părul alb! (Fotelul năstrase încă vreo câteva fire de păr de bon, ce-i ieşeau printre droturi). Ea nu mă vrea pe mine. Şi Tom suspină fără voce, căci gândea la contor.

— Aida de! zise bătrânul cu hotărîre.

— Nu, nu. E alt vânt care suflă; un blestemat porc-de-căine cu o talie superbă, cu favoriţi negri!

— Tom, reluă bătrânul cu solemnitate, n'are să o ia nici o dată.

— Ah! dacă ai fi fost în contor, bătrâne veteran, ai cânta altă poveste.

— Ce are a face. Eu ştiu povestea asta...

— Ce poveste?

— Săruturile furate pe după usă, et-ce-te-ra, zise mosneagul cu o privire atât de îndrăzneală că făcea să fiarbă sângele în vine lui Tom, căci pot să vă întreb, domnilor: e ceva mai sunător de cât să auzi asemenea vorbe de la un om de vârsta lui, când trebuia să se ocupe numai de lucruri enuincioase?

— Ştiu toate acestea Tom. Am văzut făcând la fel mulţi alţii, ce nu vreau să-i numesc, dar la urma urmii n'a ieşit nici o ispravă.

— Ai avut ocazii să vezi multe drăconvenii în vremea duminicăle.

— Poţi înra, Tom, răspunse mosneagăria cu o grimază foarte complicată. Apoi adăoga scoţând un profund suspin: valeu sunt ultimul din familie!

— Era numeroasă?

— Eram o duzină de flăcăi solid constituiţi. Ne tineam ţapeni ca nişte I. Ce diferenţă față de avortonii vostri moderni! Şi am primit un asa de frumos lustru (noate că n'ar fi frumos s'o spun eu însuşi), un elant atât de frumos, că ţi-ar fi înveselit inima.

— Si ce au ajuns ceilalți domnule?

Bătrânul își anlică cotul la ochi și răspunse trist: „Morti, Tom, morti! Am făcut o meserie grea și nu toți aveau constituția mea. Au luat reumatism la picioare și la brate, până ce i-a aruncat în bucătărie și alte snitaluri. Unul din ei, ca urmare a unor lungi servicii și rău tratament, i se serântise încheeturile și se clătina atât de rău că s'a hotărît aruncarea lui în foc. Un sfârșit urât, Tom“.

— De speriat!

Mosneagul făcu o pauză. Lupta contra violenței emoțiilor. În fine, continuă în acești termeni: „Dar nu e vorba de asta, Tom. Huiduma asta e un pezevenghi de aventurier. Imediat ce are să ia văduva, are să vândă totul și are să plece. Ce are să urmeze apoi? Ea va fi abandonată, minată; eu, am să mor de frig în prăvălia unui telal oarecine“.

— Da, dar...

— Nu mă întrerupe, Tom. Am pentru tine o opinie cu totul diferită. Ştiu că din moment ce ai să te stabilești într-o cârciumă, n'ai să o părăsești cât are să mai rămâe ceva de băut.

— Prea obligat de buna dv. părere, domnule!

— Iată pentru ce, reluă tombatera pe un ton doctoral, iată pentru ce ai s'o iei în căsătorie d-ta și n'are să o ia el.

— Și ce are să împiedice? întrebă Tom cu nerăbdare.

— O mică împrejurare: el e deja însurat.

— Cum am să i-o pot dovedi? strigă Tom, sărind-jumătate din pat.

— El nu se îndoeste cătuși de puțin că ar fi lăsat în buzunarul drent al unui pantalon închis în acest dulap, o scrisoare de la nenorocita lui de femeie, care-l roagă să revie să dea pâine celor șase... remarcă bine, Tom... celor șase copii ai săi, toți mititei!

În timp ce bătrânul pronunțase aceste cuvinte cu solemnitate, trăsăturile sale deveniră din ce în ce mai rutin distincte și fata sa mai vanoroasă: un vâl pare că i se întindea pe ochii lui Tom. Antea jiletă a bătrânului se transformă în acoperişul de damasc al unei perini, pantofii cei roșii deveniră călțuni și toată persoana sa, în fine, reluă aparența unui fotoliu vechi. Atunci lumina focului se stinse și Tom Smart recăzând pe perna sa, adormi profund.

Numai dimineata îl retrase din letargicul somn în care intrase după dimăriția bătrânului. Se așeză ne pat și timp de câteva minute se sforță zadarnic să-si reamintească evenimentele serei precedente. De odată îi reveniră toate în memorie. Privi fotelul: era o ade-

Basm pentru fete

Lui Tz. și N.

A fost odată fetelor...

Petuniile închid ochii în rugăciune, ascultați.

Era o seară.

O fată oacheșe ca azima neagră, ca tine și ca tine.

poală, trează lângă iaz, era.

Vântul la ureche.

clopoțel, clopoțel.

Luceafărul pentru ce tremura.

luceafărul o inbea

și ar fi nlimbat'o 'n Carul Mare

peste nori.

Ea semăna cu murele, cu stelele,

cu pietrele

Când se uita în sus

se mlădia mai mult

Singură, singură.

Macii, plângând de dragul ei,

picardeau batistele roșii.

Micii întărziati sburdind:

clopoțel, clopoțel.

Intr'asta, prima rasăre moartă,

prima frunză sbărcită.

Prima lacrimă pustie.

Luceafărul întors în bramă

Fata cu tâmpla stângă brumată.

Fetelor, fetelor!

Toamna juca în frunze oarbe

cu strugurii prinși la brâu.

Fată neagră să nu răzi.

Fată mică să nu plângi!

Vine toamna roscovană

vine, vine.

FLORICA MUMUIANU

vărată mobilă gotică, mohorită, fantastică, dar ar fi trebuit o imaginație mai ingenioasă decât aceea a lui Tom pentru a descoperi vre-o asemănare cu bătrânul.

— Cum mergi, crai bătrân? zise Tom, căci se găsea ceva mai viteaz acum, la lumină, cum se întâmplă — de altfel — la cea mai mare parte din oameni.

Fotoliul rămase nemișcat și nu răspunse o vorbă.

— Urîtă dimineată! continuă Tom.

Nici circ. Fotelul nu vroia să se lase îmbiat la vorbă.

— Ce dulap mi-ai arătat? urmă Tom. Asta poți să-mi spui? Tot aia. Fotelul nu consimți să sufle o vorbă.

— Ori cum ar fi, nu e prea greu să-l deschid, gândi Tom. Eși din pat rezolut și se apropie de unul din dulapuri. Cheia era în broască; o întoarse și deschise ușa. Era în dulap un pantalon; Tom băgă mâna în buzunar și trase scrisoarea însă-si, de care bătrânul vorbea.

— Ciudată istorie, zise Tom, privind întâi fotelul, apoi dulapul, după aceea scrisoarea și revenind în fine la fotel. Ciudată pățanie! Dar putea să privească mult și bine, asta nu-l limpezea și gândi că ar face mai bine să se îmbrace și să termine afacerea găliganului, scurt, fără să o lase în suspensie.

Scoborînd în salon, examină încăperile cu ochiul scurtător de stăvăn, gândind că nu era de loc imposibil ca toate aceste camere, cu conținutul lor să ajungă în curând proprietatea sa. Huliganul era în păcătoare în seducătorul contor, mâinile la spate, ca la el acasă. Surăse lui Tom cu un aer distrat. Un observator superficial ar fi presupus că n'a făcut-o decât să-și arate dinții albi, dar Tom gândi că un sentiment de triumf frământa locul unde ar fi trebuit să se găsească sufletul huidumei, dacă, bun înțeles, ar fi avut. Tom îi răsă în nas și chemă gazda.

— Bună ziua, doamnă, zise Tom Smart, închizând ușa salonului, după ce văduva intrase.

— Bună ziua, domnule, răspunse văduva, ce vroiti să luați la dejun?

Tom nu răspunse, căci căuta împrejurarea cum trebuia să dea drum chestiunii.

— E o șuncă excelentă, reluă văduva, și tot o excelentă pasăre rece. Să vi le trimit?

Aceste cuvinte făcură să încetmbeze reflexiunile lui Tom și admirația sa pentru văduvă spori. Ingrijită creatură! Comfortabilă!

— Doamnă, întrebă el, cine este acest domn din contoar?

— Se chiamă Jinkins, domnule, răspunse văduva roșind puțin.

— Mare om.

— E un bărbat frumos, d-le, un gentleman distins.

— Hâm! făcu călătorul.

— Doriți să luați ceva, domnule, reluă văduva încercată de maniera interlocutorului său.

— Da, desigur, replică el. Cuconiță, vreți să aveți amabilitatea de a sta un moment?

Văduva păru mirată, dar se așeză și Tom, se așeză și el lângă ea. Nu știu cum se făcu asta, d-lor, și unchiul meu avea obiceiul să spue că Tom Smart nu știa nici el cum s'a făcut, dar într'un chip sau altul, mâna sa căzu pe dosul

mâinii văduvoarei și rămase astfel tot timpul conferinței.

— Scumpă doamnă, zise Tom, căci știa foarte bine să se facă amabil; scumpă doamnă, dvs. meritați un soț excelent, în adevăr.

— Doamne, domnule! strigă văduva, nu fără dreptate: acest fel de a lega o conversație era prea neobiceiuit, ca să nu spunem mai mult, dacă luăm în considerație că ea nu mai văzuse pe Tom până în seara precedentă. Doamne, domnule!

— Nu sunt de loc un lingușitor, dragă cuconiță. Meritați un bărbat perfect și acesta însuși va fi un om prea fericit.

În timp ce Tom vorbea astfel, ochii săi străluceau fără voe după fața văduvei pe obiectele confortabile ce o înconjurau.

Văduva avea aerul mai încurcat ca oricând; ea făcu o mișcare să se ridice, dar Tom îi strânse încetșor mânășita pentru a o reține și ea își păstră locul. Văduvele, d-lor, sunt rare ori sficioase, cum spunea și unchiul meu.

— În adevăr, d-le, vă sunt foarte obligată de buna dvs. opinie, zise ea răsând pe jumătate și dacă vre'odată mă mărit...

— Dacă? întrepruse Tom, privind-o răutăcios cu sfârșul drept al ochiului stâng.

— Ei bine, când mă voi mărita, sper că voi avea un astfel de bărbat bun, după cum spuneți.

— Adică Jinkins?

— Doamne, domnule!

— Aida, de! Numi mai vorbiți de loc, îl cunoșc...

— Sunt sigură că cei ce-l cunosc, nu știu nimic rău despre el, reluă cucoana niel interesată de aerul misterios al voiajorului.

— Hâm! făcu Tom.

Văduva începu să creadă că e timpul să plângă. Scoase, deci, batista și întrebă dacă Tom voia să o insulte; dacă el credea că e o ispravă de om bine crescut să vorbească de rău pe la spate un gentleman, căruia, dacă ar fi avut ceva de spus, i-ar fi spus în față, ca orice om, nu să sperie o biată femeie și încă în așa chip etc., etc.

— Nu voi întârzia să-i spui chiar lui două vorbe, răspunse Tom. Numai că doresc să mai auziți dvs. mai înainte.

— Ei bine, spuneți, ceru văduva privind-l cu atențiune.

— Am să vă fac să vă mirați, răspunse el, punând mâna în buzunar.

— Dacă e vorba că n'are bani, știu deja asta și nu vă mai ostemiți.

— Piha! asta nu e nimic. Nici eu n-am banii de loc. Nu e asta.

— Oh, Dumnezeule, ce e, dar? strigă nenorocita văduvă.

— Nu vă speriați, reluă Tom scoțând scrisoarea. Și nu strigați, urmă el, desfăcând hârtia.

— Nu, nu lăsați-mă să văd!

— Cred că n'o să vă vie rău, nici n'o să vă dedați la alte demonstrațiuni de soiul acesta.

— Nu, vă promit.

— Nici n'o să vă repeziți în sala mare ca să-i spuneți despre ce e vorba? adăogă Tom, căci, vedeți, acestea le voi face eu pentru dvs. Nu-i bai, liniștiți-vă.

— Haide odată, făcu văduva, lăsați-mă să citesc.

— Iată, replică Tom Smart, care plasă scrisoarea în mâinile văduvoarei.

Văicărelile sărmanei femei, după ce citi, ar fi pătruns o inimă de piatră.. Tom avea inima simțitoare, astfel că-i fu pătrunsă de-o parte și de cealaltă. Văduva se svârcoli pe scaun frângându-și mâinele.

— Oh, trădare! oh, scelerați bărbați! oh.. oh, striga ea.

— De speriat, scumpă doamnă, dar calmați-vă.

— Nu, nu voi să mă calmez, sughiță văduva. N'am să găsesc niciodată un om care să-l iubesc ca pe el.

— Ba, da: ba, da, oh! Da, dragă co-niță strigă Tom lăsând să-i isbucnească o ploae e lacrimi enorme pe nenorocirile văduvei.

El trecu o mână în jurul taliei sale, în energia compasiunii și văduva, în aiureala măhnirii ei, strângea mâna lui Tom.. Ea privi fața voiajorului, el confortul ce-i înconjura și-și surăseră printre lacrimi: Tom se plecă peste ea, îi contemplă trăsăturile și-i surăse din nou.

N'am putut descoperi dacă Tom sărută văduva în acel moment. Spunea adese-ori lui unchiu-meu că n'a făcut așa ceva, dar aci eu mă îndoiesc. Între noi, domnilor, îmi închipui că a sărutat-o.

Oricum o fi, Tom aruncă pe lungan afară și se căsători cu văduva în aceiaș lună. Îl vedea adeseori plimbându-se în vecinătate cu iapa lui mofuroasă care întindea din greu cariola brumărie cu roatele stacojii. După mulți ani se retrase din afaceri și merse în Franța cu nevastă-sa. Vechea casă fu atunci dărămată.

Un bătrân curios luă cuvântul după comi-voiajor.

— Îmi permiteți, zise el, să vă întreb ce a ajuns fotelul?

— E de remarcă că a părăit mult în noaptea nunței, dar Tom Smart nu putea spune pozitiv dacă aceasta era de plăcere sau ca o urmare a suferințelor corporale. Cu toate acestea, Tom, înclina mai mult asupra cauzei din urmă, căci de atunci nu l-a mai auzit.

— Și toată lumea a crezut povestea asta? întrebă cel cu mutra afumată, îndopându-și pipa.

— Toată lumea, afară de dușmanii lui Tom. Aceștia spuneau că este o brașoavă. Alții pretinseră că era pilit, că a visat toate acestea și că și-a greșit pantalonii. Dar nimeni nu s'a oprit la ce spuneau ei.

— Tom Smart susținea că totul este adevărat?

— Fiecare vorbă.

— Și unchiul d-tale?

— Fiecare literă.

— Ce mai pereche de șmecheri, trebuie să fi fost amândoi!

— Da, doi faimoși șmecheri, răspunse comi-voiajorul. Doi șmecheri faimoși, în adevăr.

(Sfârșit)

în românește de

I. CRIVAT

MINIATUR I

RUGA DE PRIMAVARA

Dece te risipești cu funigiei'n zări ?
 In primăvara care mă prejumie bogată
 Indură-te și vino din albe depărtări
 Și lăcrimează rouă pe brazda mea uitată,
 Că's bobul semănat târziu și-abia'ncolțit
 Aștept să mă ridic și să'nflorească în soare :
 Când spicul va fi greu de rodul părguit
 Voi îndrăzni să-ți cer să-mi fii culegătoare.

RUGA DE TOAMNA

Acum când haite rele pândesc răseruci de seară,
 Când codru'și plânge'n vânt frunzișul galben ceară,
 Când picură amurgul în linuri stropi de sânge,
 Vino și'nchide-mi ochii să nu mai poată plânge.
 Din gură smulge-mi limba să nu te mai blesteme
 Și inima, că iarăș se sbuciumă și geme,
 Și lasă-mi numai gândul să te păstrez în el
 Cu fluire de mierlă și sbor de porumbel

RUGA DE VARA

Se leagănă riul
 Și cântă în scoc,
 Pe câmpuri, cu grâul,
 In soare, mă coc.
 Tu vin și-mi adună
 Belșugu'n hambar
 Și'n brazdele toamnei
 Mă scamănă iar.

RUGA DE IARNA

Iugeri scutură livezi,
 Cad din cer crenguți de-argint,
 Inima fără alint
 Azi și-o dau s'o vezi.
 Uite mâinile zălog,
 Mi-au roit în suflet fluturi.
 Pomii's albi, să nu mi-i scuturi,
 Doar atât te rog..

ZAHARIA STANCU

Eu, Sfântul Diavol și cele șaisprezece păpuși

I. APOCALIPSUL SOARELUI MORT

„Lorsque tu seras dans ton lit, que tu entendras les aboiements des chiens dans la campagne, cache-toi sous la couverture, ne tourne pas en dérision ce qu'ils font : ils en ont une soif insatiable de l'infini, comme moi, comme le reste des humains, à la figure pâle et longue...”

Comte de Lautréamont : les Chants de Maldoror.

Hei t voi de dincolo !..

Ați auzit pașii diavolului înapoia pașilor voștri? Fumul, negurile, întunerecul... risipiți negurile!.. Și lași zărit născându-se și pierind din păreții vineți? Și nu v'ați răpezit pe urmele diavolului? Răspundeți în ceasul ce se scurge acum. Sângele asfințirii se încheagă. Și nici odată nu va mai răsări un alt soare. Ascultați-mă acum, când vă ajung cele din urmă cuvinte. Înțelegeți că sunt cele din urmă pagini pe cari vi le trimit. Ce-ați făcut cu trupul și chinurile mele? Ce-ați făcut cu viața mea pe care v'am trimis-o zi de zi în desagi cu pagini scrise? Ascultați-mă, voi toți cari ați rămas încă dincolo. Negurile îmi îngheață sângele, dar eu vă strig cu răsufierea cea din urmă : grăbiți-vă să treceți dincolo. Nu vă înspăimântați de diavol. Imi socotiți trupul adăpost de draci? Imi socotiți mintile rădăcite?

Adevăr, adevăr proaspăt vă grăesc vouă. Nu vă temeți : căci aici se întind cămășile Sfântului Diavol. Deodreapta și deastânga frunții mele se ridică până în nouri roșcați pietrele palatului. Stânci cu mușchii putred și șonârle fermecate coboară spre voi. Nu vă temeți : urcați-le. Urcați suisuri înfierbântate de cea din urmă amiază. Urcați cărări pitte sub cremene. În curând întunerecul se va așterne pentru totdeauna...

Noaptea, diavolul mă ispitește. Îi simt cum coboară și păsește în întunerec. Ochi lui îmi picură mierea spaimii pe buzele-mi însetate. Măinele lui de fecioară sihastră zănduie în adâncurile mele lanțurile Crucii. Măinile albe îmi mângâie ca un biciu carnea poftelor mele. Aud poftele învrăibindu-se rupte. Și ele sunt atât de crunte în vănușia lor, încât numai Diavolul le obosește, stăpânindu-le Sfântul Diavol! Cât amar îndur înțelegând că dincolo e prigonit, e neînțeles, e alungat din sălașul lui, e biciuit cu aghiazma iernei, e prins și înfrigorat în friguri de oțel.

Oameni! Înțelegeți că diavolul vostru nu e Diavolul meu! Sfântul meu slujește sufletul e robul sufletului. Diavolul vostru, izvorât din nopțile și visurile voastre, de ingeri păcătuiind cu trupuri de femei — e diavolul cărnei. De aceea vă strig : nu vă temeți de adevăratul diavol, cel care m'a învrednicit fiu de rege.

„Păpușele mele au dreptate. Trebuie să-mi înfrâng jarul sângelui și spuma cuvântării, atât de dulce în apropierea diavolului. Trebuie să mă înțelegeți. Soarele apune pentru cea din urmă oară. Nu simțiți în nări gerul nopții veșnice, iar în orbite nu se adâncește golul cosmic? Gândiți că foile acestea, pe cari vi le trimit încă umede de sângele meu, au jalnică menire de a fi cetite ca atâtea alte mii pe cari tovarășii voștri le încep și le sfârșesc în fiecare noapte? Gândiți că se întâlnește și aici neghioa-

ba îngâmfare de a vă da sfaturi și a primi mulțumiri, zâmbete, trupuri, lauri și arginți? Nu înțelegeți că paginile acestea sunt cele din urmă pagini pe cari le cetiți? Pentru că soarele, pe care-l zăriți încă năclându-se în sfârșit de dealuri—măine, nu va mai răsări?

Sunt luni după luni decând vă chem. Diavolul mi-e alături, El— pentru cea din urmă oară — a voit să vă scape. Sfântul a văzut stingându-se soarele. Și soarele se va stinge. Se stinge. Înțelegeți voi ce înseamnă vorba : se stinge soarele? Înțelegeți voi că noaptea va fi de acum veșnică? Soarele nu va mai lumina — pentru că așa este firesc : să nu mai lumineze soarele? Nici o minune dumnezeiască, nici un farmec de vrajă priceput, Ascultați-mă.

Au rămas singur, în cea mai întunecată încăpere a palatului. Voi — sunteți dincolo. Păpușile sunt risipite. Iar diavolul veghiază. După cum vedeți — trupul meu nu tremură de apropierea sfântului și duhul meu, nu aleargă în joaca păpușilor.

„Am sfârșit cea dintâi foaie. Sângele străluce pe ultimele rânduri. Ași zâmbi sau m'aș înspăimânta de sângele meu care pogoară spre voi, picătură cu picătură. Dar nu mi-e teamă. Am sânge mult și diavolul mi-e prieten.

Coboară-te foaie scrisă cu sânge, în mijlocul oamenilor. Coboară-te foaie scrisă cu sânge și spune-le că noaptea va fi lungă și rece, și duri cu aripi de liliac, cu răsufiere înăcrărită de fiară, vor cutreera. Și numai ochii lor vor străluci în pustie. Coboară-te foaie și spune oamenilor că cea din urmă noapte mi-o jertfesc, împreună cu sângele meu tot, lor. Coboară-te foaie scrisă cu sânge...

Păpușile mele au dreptate. Trebuie să înțelegeți de ce sunt eu fiu de rege și cum am ajuns în palatul diavolului. Trebuie să înțelegeți vremurile de jăratec din care au rodit seminția neamului meu. În această ultimă noapte a voastră — le veti afla. Odată cu cele din urmă picuri — voi rămâne eu însumi. Și tot

ce se va petrece după aceasta nu veți mai putea ști, pentru că voi toți veți fi pierduți. Și singur voi aștepta în nopte — alături de mine va rămâne și vecheze diavolul

Eu sunt om asemenea vouă, oameniilor. Dar născătorul meu a fost diavolul. Înțelegeți voi? Un om se poate naște de două sau de trei ori. Pentru întâia oară se naște din păcat, pentru păcat. Carnea înfloarește în omul cărnei, și el toate le măsoară cu carne.

A doua oară, se naște omul din duh și pentru duh. Cutreră în văzduhuri fără să-și înalte trupul. Nu v'a înspăimântat niciodată minunea aceasta? Atunci să nu vă înspăimânte nici minunea pe care v'o descopăr în ceasul acesta de seară.

A treia naștere a omului e dela Diavol și pentru Diavol. Siliți-vă să mă înțelegeți : omul, dacă vrea — și dacă vrea și Diavolul — poate să-și aleagă și să-și făurească EL lumea. Aceasta a treia naștere învrednicește pe om să se numească fiu de rege. Deacum, el va stăpâni, alături de diavol, un palat cu întunecate încăperi. Și Diavolul, în fiecare noapte, îl va ispiti. Ispită dulce și stranie. Oare veți putea înțelege voi vreodată desfătările sufletului, numai ale sufletului, când Diavolul se apropie, cu mlădieri de omidă, și risipește vrerile? Înțelegeți voi dulceața sufletului fără vreri?

Dar — nu vă înspăimântați. Nu e aceasta singura menire a Diavolului. El risipește vrerile, pentru că știe cât amar și gol aduc omului neîmplinirea lor. De aceea, în cei dintâi ani, fii de regi caută cât mai strânsa apropiere a diavolului. Și dacă ați înțelege cum însăși această din urmă vrere se risipește mai târziu...

Eu sunt născut, așa dar, de diavol. Voiți să vă spun ceasurile de așteptare din copilăria mea tristă și rece? Rătăceam nopțile căutându-l. Când luna se stinge, lividă, cu vrăjeam vrăji diavolului, ca să se arate.

Diavol negru, descopără-te,
Diavol roșu, apropie-te.

Ochi de păratec.

Ochi de diavol, ochi ;

C. MIHAILESCU : SURIS

Muşcaşi-mă cu muşcătura spaimei,
Alintăţi-mă cu alintarea biciului,
Goniţi-mă pe câmpuri de întunec
Sfâşiaţi-mă pe povârnişuri galbene,
Luaţi-mă..

Astfel descântam eu, chemându-l. Şi cum să vă spun fiorii dulci ce-mi înfăşurau trupul ca un giulgiu? Când numai scliceau decât stele îngheţate ghiceam în nări cărduri de fănturi nevăzute ce alergau vestind zorii. Atunci eu sufeream şi înţelegeam ura diavolului pentru dimineată. Lumină — iar lumina îngăduie să vadă toţi. Cum mă desfăţam răsturnându-mă în brazde de întuneric, alături de frunzele putrede purtătoare de miresme, alături de ciori ipocrite şi meştere în răutăţi, alături de şerpi buni şi blânzi, cari sug sângele pe cărări fierbinti şi schivnesc în scorburi cu văzduhul îmbălsămat a tăciune..

Şi mi s'a arătat, într'o noapte — Diavolul. Vouă, celor ce mă cetiţi sub lămpi de jratec rece, vă dezvălui marea taină. Diavolul era alb, sfânt şi schimnic. El predică renunţarea la lume. Şi el dăruia palate cu sfânci umede.

De ce nu voiti să mă credeţi? De ce mă socotiţi profet mincinos? De ce nu voiti să credeţi moartea soarelui? Ascultaţi-mă.

Cea dintâi ispită a diavolului: să-mi năvălesc lumea. A fost atât de greu... Dar acum am izbutit. Am trecut dincoace. Dacă aţi şti cât e de răpăţios drumul. Fu v'am strigat mult: îndrăzniţi, si-l ureşti. Dar oare foile nu v'au ajuns Sau n'aţi ştiut unde să mă găsiţi? În ceasul acesta de seară, neguri s'au năvălît de pe spinările vinete ale vârfurilor. Neguri, ne cari nici un răsărit nu le mai va mai înmăştia.

De ce să mă plâng? Eu — voi rămâne. Înţelegeţi voi fericirea de a nu nieri cu ceilalţi cu trupurile celorlalţi, de a rămâne stăpân, de a porunci, a îndrăgi şi a rodi în suflete? Înţelegeţi voi durerea care ar trebui să vă cuprindă, astăzi fiind ultima zi a voastră? Ar trebui să vă tânguiţi şi să strigaţi: Diavol, de ce nu ti-am ascultat ispită, de ce nu ti-am îndrăgit otrava, de ce nu i-am urmărit paşii?...

Voi aşteptaţi să vă dezvălui marea taină. Dar cum să împlinesc eu fantul acesta înşăimântător? Cum veţi putea înţelege că eu sunt venit de departe? Veţi ceti maldărul acesta de foi şi veţi afla strania poveste a vieţii mele. Dar oamenilor, cunoaşteţi voi tristetea celui care a rămas singur, pe care nimeni nu-l poate înţelege tocmai pentru că el a înţeles prea mult? Nu-mi pomeniţi de bărbaţii noştri de seamă, neînţelegi în viaţă şi înţelegi după moarte. Nu-mi pomeniţi de gânditorii voştri, ce acopăr cărţi cu întunecimi de ale minţii, sau conilării fără folos, sau negh'obii bătrâneşti. Înţelegerea sau neînţelegerea lor e omenească. S'au găsit si se vor găsi oameni cari să nu-i înţeleagă. Dar voi bănuţi spaima sufletului care a trecut dincolo? Sufletului care a coprins mai mult decât va putea conrinde vreodată orice suflet omeneş? Oameni, am scris durerea mea, am scris-o cu lacrimi şi cu sânge. Acum veţi zâmbi. Dar aşteptaţi şi cetiţi mai departe..

Iar greşesc. Iar uit că din noaptea aceasta nu se va mai ridica niciunul. Cine să mă înţeleagă, cine să mă plângă? Şapoi — de ce să aştept înţelegere şi mângâere dela o turmă de murinzi, cer-

cetând cu ultimele lumini ale ochilor soarele mort? Adevărul, oamenilor, n'aţi voit să-l înţelegeţi. Deacum — e prea târziu. Ascultaţi.

Eu n'am fost totdeauna cel ce sunt astăzi. Cineva, fiul diavolului, a murit în mine de mult, cine ştie de câţi ani. A murit întâi trupul. Am murit apoi în suflet. A murit, la urmă, şi fiul diavolului. Şi a murit cu voia Diavolului, cu silinţa lui. Pentru a patra oară m'am născut. M'am născut la o viaţă stranie, fantastă, pe care eu greu o veţi înţelege, pătrunzând paginile scrise. Dacă braţul nu-mi va tremura, dacă sufletul nu se va inflăcăra dacă mintea îmi va rămâne hotărâtă şi se'năă — voi putea scrie fără să mă turbur şi cu destulă limpeziciune ca să pricepeţi voi.

Aţi aflat, asa dar, taina oamenilor cari se nasc din Diavol si rămân stăpâni pe un castel si pe o ceată de păcusi. Ei isi petrec viaţa duşă cum se cuvine, adică visând-o. Dacă vor, si începioară trupuri cu dorinţi, creea cu stinţă, covoare cu hoştii. Viaţa lor, toară din ispită diavolului se sfâşeste sorbind în micre si lapte. De multe ori se va povesti despre asemenea oameni în povestea vieţii mele. Pentru că eu încumii, fiu al diavolului am petrecut ani după ani în castelul acesta alături cu răpăşele mele si cu ura împotriva voastră oameni de carne si de duh, amarnici şi crunti.

Dar, un fant înşăimântător s'a petrecut după aceea. Am murit. Am murit, — înţelegeţi? Cel ce scrie cu sângele lui, cel ce vă priveşte din creştetul muntelui cum vă târâti ultimele ceasuri în întuneric vesnic — e un altul. Nu mi-a rămas în sufletul de acum decât amintirea sufletului ce fusese mai înainte şi numele ce-l port, încă. Singurele fănturi pe care le am amoroare cele seaisprezice păcusi, au înţeles fantastica durere a vieţii mele; aceea de a-si ucide sufletul, orbit de un suflet strein, coborât dintr'un alt cer, si intrurat..

Credeti că mă plâng vouă? Credeti că cer mângâiere? Vă scriu, pentru că aceasta este o poruncă — pe care nu o puteţi înţelege.

S'a sfârşit. Mi-a rămas numai un colt, pe a treia foaie. Si trebuie să vă spun şi trebuie să vă mărturisesc.. Iar noaptea — noaptea, câte ceasuri o vor ucide? Chinuţi-vă ochii şi lăcrămaţi: aceasta a treia foaie, cu sângele proaspăt şi roşu, şi trist — se pogoară acum către voi.

Astfel se sfârşeste „Apocalinsul soarelui mort“ şi începe „Povestea păpuşilor“.

MIRCEA ELIADE

Eug. Fromentin

În timpul războiului mondial, pe când aeroplanelle germane asvârleau bombe asupra Parisului, un grup de cetăţeni observară spre Sud-Vest o lumină.

„Iată reflectorul unui aeroplan german“, strigară câţiva.

Baillut, directorul observatorului astronomic din Paris, care se afla în apropiere, zise foarte liniştit:

„Nu e nici un reflector; e planeta Venus“.

„Ce planetă Venus? Acesta e spion german!“

Şi venerabilul Baillant, descoperi în acel moment, mii de stele verzi, cum nu văzuse niciodată pe bolta cerească.

Un matematician convins, foarte nervos, târguind ceva din piaţă şi luându-se la ceartă cu precupeata, îi zise ca si când s'ar fi aflat în clasă:

„Să-ti fie rusine, piramidă trunchiată, octaedru neregulat, tangentă anormală, specie de sector...“

Un domn care avea o carte de intrare la observatorul din Paris, pentru a observa o eclipsă de soare, soseşte prea târziu.

„Cunosc prea bine pe Arago“, spuse servitorului, „şi cred că va avea bună-tatea să reînceapă pentru mine“.

Cleopatra făcu prinsoare cu Antonius că va consuma singură la o masă zece milioane de sesterti. Ea începu prin a înghiţi cu vin o perlă de cinci milioane. Cleopatra se pregătea să facă acelaş lucru cu a doua, când Plancus, judecătorul prinsoarei, îi luă perla şi pronunţă prinsoarea pierdută de Antonius.

Perla rămasă fu tăiată şi transformată într'o pereche de cercei pentru Venus din Pantheon. Şi astfel jumătate din masa unei curtezane făcu podoaba unei zeiţe.

Pianistul Kalkreuner tine foarte mult la particula „von“ care preceda numele său.

— Ştiţi, zise el, într'o zi, unui cunoscut, că noblitea familiei mele îşi are origina din timpul cruciadelor? Unul din străbunii mei a acompaniat pe împăratul Barbarosa!

— La păi? întrebă celălalt.

Preotul Arnaud, — un admirator pasionat al lui Gluck — avu acest spirit deosebit.

— În fine, spunea înaintea lui un obraznic, muzica lui „Alceste“ a căzut..

— Da, răspunse Arnaud, a căzut din cer.

ZOE LECCA

PETRARCA

Pe când trăia Madonna Laura

CANTONA XI

Disperând, Poetul dorește să moară în locul unde și-a văzut întâia oară pe Laura.

Dulci ape, reci și clare,
cari, trupul îngeresc
al dragiei mele Doamne-afi îmbăiat;
o! nobil ram! de care
(prin chinuri mi-amintesc!)
gingașul sold cu drag și-a răzimat;
voi, flori, cari ați picat,
și 'n poală-i v'afi ascuns
și 'n îngerescu-i sin;
tu aer sfânt senin,
prin care-Amor în suflet mi-a pătruns;
dați ascultare toate
celor din urmă-mi vorbe 'ndurerate.

Dacă-i al meu destin —
(și Ceru'-aceasta vrea)
ea ochii umezi să-mi închidă. Amor,
aș vrea ăst trup meschin
aci 'ntre voi să stea
iar sufletu-mi spre cer pornească 'n sbor.
Dorind aci să mor
calea-mi va fi mai dulce
spre pasul mult mihnit
căci sufletu-mi trudit
nu va putea găsi unde să-și culce
nici carnea-i obosită
nici oasele 'n vreo groapă tihnită

Veni-va vremea iară,
când după cum îi place,
ea se va 'nfoarce blândă-aci 'n tăcere;
și-aci-unde 'ntâia oară
ea mă văzû în pace,
îndrepte-și ochii dulci cu dulce vrere,
mă cate: — ce durere!
mă va vedea pământ
printre prundiș; și-Amor
o va 'ndemna de dor
iertarea mea s'o ceară celui Sfânt,
mișcând Cerul milos
ștergându-și ochii cu-al ei văl frumos.

Din ramuri dragi cădea
(mi-e dulce 'n amintire)
o ploaie 'n flori pe umăru-i frumos;
iar ea modestă sta
scăldată 'n preamărire
și 'ncercuită 'n nimbu-i amoroș;
în poală-i flori prinos,
și 'n firu-i blond; — păreau
ăst fir și florile-albe
din perle și-aur salbe;
o floare jos și alta 'n râu sclipiau;
iar alta 'n vazu-i sbor
părea că spunc: aci domnește-Amor.

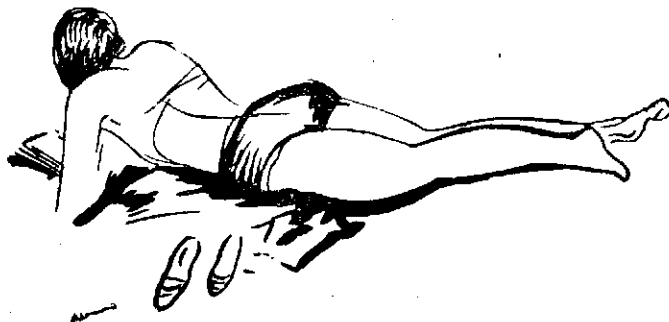
Nenumărate ori
mi-am zis de teamă plin:
Aceasta 'n rai firește s'a născut!
M'a prins cu-asa fiori
prin chipul său divin,
și-a sa purtare, și-al său răs plăcut,
și-atât n'am priceput
de e adevărat.
că prin suspin rostii:
când am venit aci?
Căci mă credeam că sunt în cer purtat.
De-aci 'nainte-mi place
verdețea-aceasta de sfințită pace.

De-ai fi gătită-așa cum ți-e dorința (*)
putea-vei cu 'ndrăzneală
să ieși din lunca-ți aspră-aci 'ntre oameni.

tr. de: J. LEONARD

24 VI 927.

(*) Se adresează cântonei.

Demian

ARDEALUL SI PROBLEMELE CULTURALE

Foile pentru popor

Într-o serie de articole publicate în această revistă în timpul dela Noembrie 1926 până în Iulie 1927, am arătat legăturile ce au existat între presa politică cotidiană și mișcarea culturală în Ardeal în epoca dela anul 1880 până în preajma izbucnirii războiului mondial. În cercetările noastre am căutat să elucidăm, pe cât a fost cu putință, în-deosebi contribuția adusă pe terenul cultural de politica oficială, care a dominat în acea epocă în mod foarte puternic viața publică din Ardeal.

Din acele cercetări s'a relevat, ca idee principală, faptul incontestabil, că în Ardeal a fost în acea epocă, care s'ar putea numi a renașterii național-culturale, o strânsă legătură între politică și cultură. Aceste două noțiuni se confundau una cu alta. O întrunire politică, care să nu atingă și chestiunile culturale generale, nu se putea închipui, precum și obișnuitele congrese și mici adunări locale culturale se terminau cu discuții politice în cercuri restrânse. Cu timpul se creiașe în Ardeal o mentalitate generală politico-culturală, de care factorii conducători ai mișcărilor politice sau culturale ca și ziariștii și scriitorii erau nevoiți să țină seamă, dacă voiau ca acțiunile lor să aibă ecou în masele mari ale populației.

Mentalitatea aceasta s'a evidențiat mai cu seamă la masele țărănești și mica burghezie care forma clasa de mijloc în Ardeal.

Încercările de-a da acestor cercuri sociale lecturi curate culturale sau instructive n'au dus la rezultatul dorit de cei râvnitori de-a lumina pe țaran sau pe micul meseriaș cu privire la o mai bună folosire a forțelor în ocupațiunile lor de toate zilele. S'au făcut destul de numeroase încercări, mai cu seamă în ceea ce privește pe țărani, de-a le da foi potrivite cu priceperea lor, cuprinzând sfaturi practice și îndrumări principiale cu privire la exploatarea mai rațională a economiei de câmp. Publicistica aceasta se făcea totdeauna de către oameni idealisti, cari nutreau în

sufletul lor dorul de-a vedea pe țaranul român lucrându-și pământul și crescându-și vitele mai rațional, ca astfel să-și asigure un traiu mai bun și mai ușor. Orice tendință de speculă era exclusă în aceste întreprinderi, la întemeierea cărora nu se conta nici chiar pe rentabilitatea materială luată în sensul de-a se acoperi cheltueli efective, în care nici odată nu erau contate onorare, cât de modeste, nici pentru redactor și mai puțin pentru colaboratorii externi. Toată munca publiciștilor și scriitorilor ardeleni din acele vremuri pornea dintr'un idealism curat și se făcea cu totul desinteresat. Calitatea acelor publicațiuni corespundea timpurilor și nevoilor de pe atunci, dar cu toate acestea poporul nu le-a sprijinit și toate eforturile n'au putut duce decât la rezultate efemere.

Cauza acestei triste situații era lesne de înțeles. Poporul care fusese trezit la viața națională și politică avea nevoie de alimentarea acestor sentimente. Îndată ce s'au găsit oameni potriviți, cari să pună la dispoziția poporului foaia politică bună, aceste publicațiuni s'au răspândit ca fulgerul prin toate satele din Ardeal și au prins consistență. În mod uimitor s'au atins tiraje de zeci de mii de exemplare și poporul a prins gust de citit și aștepta cu înfrigurare să-i sosească gazete Duminița. Zeci și sute de exemplare mergeau în câte un sat și paginile lor erau și devorate nu numai de cei abonați direct la ele, ci și de vecinii lor.

Sufletele dela țară începuseră a se frământa și astfel s'a format aluatul din care a ieșit apoi acea măreață atitudine de politică civilizată, manifestată atât de impunător în marca adunare națională dela 1 Decembrie 1919 din Alba Iulia și în primele luni cari urmară în plină revoluție.

În cronicile vitoare vom arăta felul și spiritul în care s'au scris foile pentru popor în Ardeal, cărora avem să le mulțumim atât de mult.

ION BAILA

ORȘOVA

(ADA-KALE)

Turcii după ce au reușit să-și întindă stăpânirea și asupra părții nordice a Dunărei în Europa centrală, prin supunerea Ungariei și transformarea acesteia în pašalac, au ridicat și întărit între Porțile de fier și Cazane, pe o insulă din mijlocul Dunărei, cetate puternică căreia ia dat numele Ada-Kale, pe românește Orșova.

Nici că se putea o așezare mai bună pentru fortificat ca această insulă pe care au știut s'o folosească pentru ca să-și asigure deplina stăpânire, atât asupra cursului Dunărei cât și a ținutului din nordul acesteia. Banatul.

Prin așezarea sa, Orșova face parte din lanțul întăririlor turcești ce-și întind verigile pe tot cursul bătrânului fluviu până aproape de capitala mai nouă a Austriei, Viena, pe turcește Beci.

Orșova avea menirea să facă legătura între vestita cetate a Vidinului și cea a Belgradului, cheia Europei centrale, cum obicinuiu s'o numească Turcii precum și cu cetatea destul de puternică a Timișoarei, capitala Banatului.

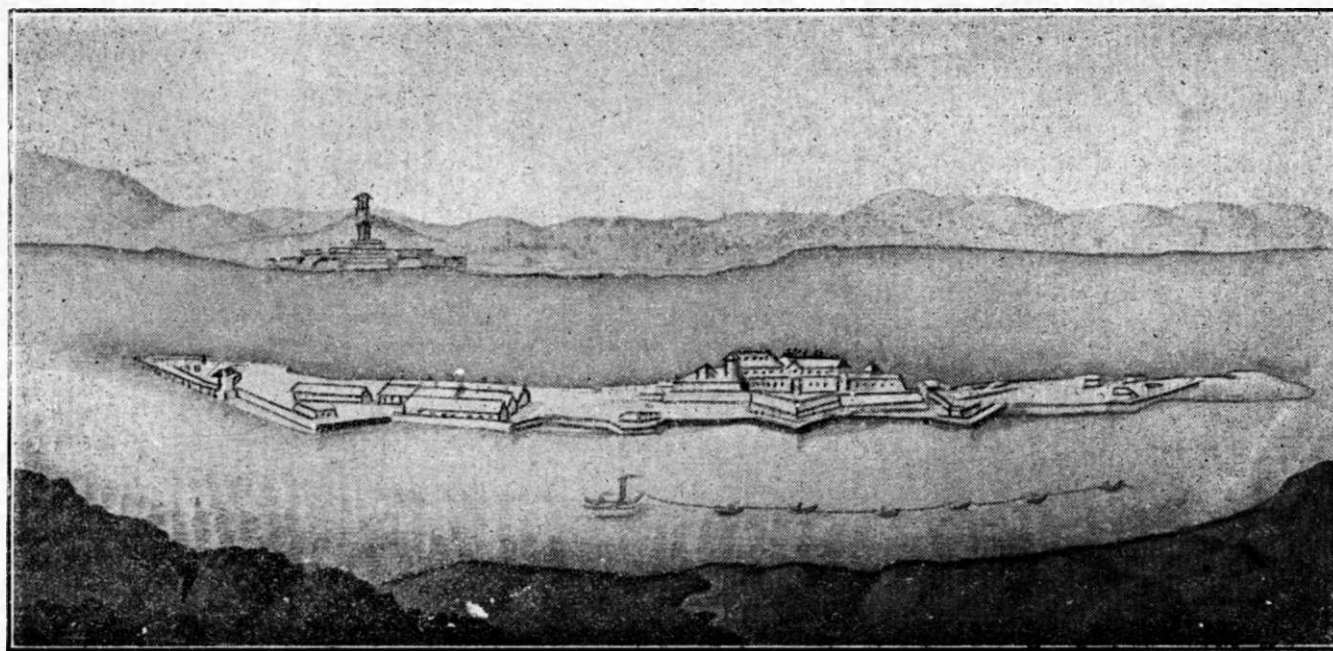
Pașa de Orșova mai avea apoi însărcinarea să supravegheze calea comercială ce lega Dunărea și Banatul cu Transilvania și în același timp să țină sub ascultare cetățile Lugoj și Caransebeș așezate la poarta Ardealului.

După ce Turcii au fost alungați din Europa centrală în urma victoriilor lui Eugen de Savoia, la rândul său Austria a știut să se folosească de fostele cetăți turcești pentru ca să le întrebuințeze în folosul său.

Orșova în figura noastră este reprezentată așa cum se afla în 1751 când a ajuns sub stăpânirea Austriacă, care o transformă în pion puternic al tendinței acesteia de a pătrunde în sud.

Figura o datorim inginerului Spaar, care, la data amintită mai sus, a făcut-o pentru albumul așezărilor de pe malurile Dunărei de la Ulm la Vidin.

MIH. POPESCU

ORȘOVA LA 1751

OBIECȚIUNI

Despre limitele limbii literare

Romanul „La Medeleni” pune din nou în discuțiune chestiunea controversată a granițelor limbii literare. Departe de noi ideea de a adopta principiile austere ale lui Maiorescu, care alunga din graiul poeziei anumite categorii vocabulistice cum sunt: cuvintele abstracte, numele proprii, diminutivele, etc. Aceasta într-o direcțiune — restrictivă. În cealaltă — concesivă — ne repugna ideea desăvârșitei îngăduințe care ne-a dus la versificația apoetică a atâtor înaintași ignoranți și ignoranți.

Cu d. I. Teodoreanu stau lucrurile cu totul altfel. Fără a fi cu totul izolat în istoria literaturii românești — d-sa rade cu curajul care-l caracterizează (și nu fără oarecare îndemănare) problema regionalismului în genere și a moldovenismului în specie. De-aci (s-ar crede) un drum nou, o fericită perspectivă de orientare formală care ar face din noi, poporul cel mai puțin regionalist cu limbă și literatură, un pion al acestui fel de opere scrise.

Numai că lucrurile sunt departe de a se petrece întocmai așa. Și iată de ce:

În cursul sinuos al dezvoltării scrisului românesc două sisteme de moldovenizare s-au produs: unul, reprezentat mai ales prin I. Creanga, fericit, celălalt — prin Alecsanari și Al. Russo — nenorocit. Cel dintâu a prins — tocmai din cauză că neîntrecutul povestitor (ca și bănătenii Victor Vlad Delamarina sau I. Popovici-Banăscu sau cu moldovenii I. Dragoslav și chiar M. Săvoeanu) în spatele eucetelor lingvistice — se ascundea specificul sufletului regional cu ale căruia taine pline de farmec ne familiariza autorul. Transcrieri „Amintirile” lui Creanga în alt grai și vă veți convinge de tonul intim al acestui talent care — alături de limba literară generală, adoptată de toți scriitorii moldoveni în cap cu botoșeneanul Eminescu — a impus o nouă limbă, dar cu o singură restricțiune: să fie legată de specificul sufletului regional. O dovadă mai mult este faptul semnificativ că însuși Creanga (în basme), a părăsit această vorbire, adoptând-o pe cea general-poporană — pe considerațiunea că aceste opere nu mai reprezentau particularitățile sufletești ale unor granițe restrânse.

Cu Alecsanari și Al. Russo lucrurile se petrec altfel. Cel dintâu, deși scriitor de valoare, în proză și teatru e mai ales moldovean, deși oameni și locurile asupra cărora ne întrepine pot fi din Moldova, ca și din orice parte a pământului în situațiunea culturală și politică a Moldovei de atunci. Un termen de asemănare, pentru Alecsanari, aș găsi în familia balmuș din „La Medeleni” care în mijlocul Capitalei, cu alt suflet, își trăia viața patriarhală, caracteristică orașului de unde venise. În fond, descoperim aici mai mult obicinuință și egoism — elemente sufletești care vin foarte des în conflict cu poezia. De-aci dezastrul teatrului lui Alecsanari ai cărui eroi nu-i vorbesc nici măcar limba, dar se mulțumesc cu exprimarea greoaie a maestrului lor.

Cu Al. Russo lucrurile se petrec și mai rău. Lipsit cu desăvârșire de talent poetic, el nu poate da nici o realizare —

deși o pornise pe drumul comod al „Amintirilor”. Aceasta nu-l împiedică însă să încerce a fi reformator: în toate manifestările lor scrise — graiul poporului din Moldova. Aceasta — ca o urmare a ideilor sale democratice, a moldovenismului său cu nuanță basarabeană și ca un antidot pregătit latinistilor. Cu un cuvânt: obicinuința lui Alecsanari devine aici romantism feroce și încarnat.

Dintre aceste 2 sisteme (spre a aminti numai pe al III-lea: acela al lui Eminescu, care alege, din vorbirea de dincolo de Prut unele cuvinte pe care le-a socotit mai pline de energie poetică) se pare că d. I. Teodoreanu, îl alege pe cel din urmă. Hotărât urmaș al celor doi pașoptiști d-sa își îmbăcește proza cu moldovenisme. Cu rost sau fără, d-sa abuzează de un privilegiu pe care și-l creiază și cu ajutorul căruia e convins că a inovat și revoluționat scrisul românesc.

În felul acesta nu numai că forțează nota vorbirii personajilor, făcându-le să discute agasant despre „gutunar” bună zară, dar încearcă s-o păstreze chiar în pasagiile descriptive, narative sau analitice unde existența lor e serios periclitată.

Că se ajungă — astfel — la o exprimare barbară care ar fi început — cel mult — în gura lui Moș Gheorghe sau a Cu oanei Catinca în casa căreia „se vorbit... se mâncă... și se trăia moldovenește” — e neîndoios...

Tărit de entuziasm pentru graiul locului de baștină, de o înțelegere greșită a artei ca reprezentând realitatea așa cum e (lucru care poate fi verificat și prin conținut) cum și de imboldul încreșt de a inova cu orice preț — d-sa n'a făcut-o. Ce să adăugăm?

Și-a scris singur osanda: s'a eliminat din domeniul sfânt al artei și s'a oprit în acela, mai îngăduitor, al literaturii.

Aceasta o spune nu altcineva — dar un moldovean, natural: fără tabieturi și cu convingerea fermă că materialul de fixare al poeziei nu poate fi luat chiar de ori unde, că, în utilizarea lui, artistul trebuie să se oprească la anumite granițe, dincolo de care nu mai e artă.

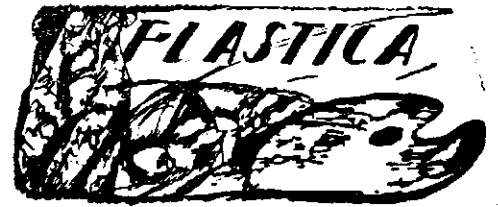
Ca e sunt acestea? mi se va obiecta. Acelea de care, în mod instinctiv, ade-văratul artist tine seamă.

Domnul I. T. n'a făcut-o. Să fie oare acesta un prim indiciu de măsură a talentului său?

PAUL I. PAPADOPOL

PT. DIMITRIESCUI: PE PLAJE

IN UMBRA

ATELIERELOR...

— (ADOLF NUHAMESCU) —

În atelierul pictorului e cald, e soare și mireasmă de flori fanate

După zece luni de muncă îndărătnică — în care lacrimile triumfătorului se înfrățiră adese ori cu gemetele învinșului — pictorul e astăzi liniștit și, în suflet, cu nu știu ce freamăt inocent, care-l împie spre generoase ștrangării, spre înaltul văzduhurilor albastre, spre lumină și cânte.

Un amator străin îi cumpărase de cu dimineața un mare teanc de pânze și-i numărăse, pe măsuta cu tuburi, uleiuri, tabac și esențe, grămadă nevisată de bani.

După ce și strănse averea de bancnote în sînetul, în care zăceau, deavalmă, crăvâți, pipe, cărbuni, cărți și lame de ras — pictorul se aruncă peste răscoala multicolorilor draperii vechi de pe divan și ațipi ușor.

Visurile — pretind unii savanți — sunt consecința ultimilor impresii și senzații sau hotărâri, capricioase, ale aparatului digestiv.

Pictorul visă, prin urmare, că era posesorul unei biciclete noi, care se defectase — și acum umfla de zor „camerile” fleșcuite, cu o pompa infamă, ce scârția enervant, ca un bătrân asmatic.

Când deschise ochii, zări în mijlocul atelierului, așezat pe un scaun olog, pe domnul Adolf, care tușea penibil.

Se împlinise trei ani de zile de când îl izgonise pentru totdeauna din atelier, fiindcă se purtase necorect — și acum iată-l din nou!

Acum trei ani, d. Adolf avea o patriarhală barbă sură, o ireproșabilă dantură falsă, ceas cu lant de aur și cărți de vizită îngrijit lithografiate:

ADOLPH NUHAMESCU

Intermediar de artă

Ziarist

Pictorul îl privi de pe marginea divanului și nu-i venea să-și creadă ochilor. Domnul Adolf de astăzi, era numai umbra d-lui Adolf de altă dată. Își rusese barba, mustata tunsă scurt și descoperirea buzele vinete și catastrofele dentare, tivda lui chelise ca'n palmă, iar fața, uscată, zbârcită și lividă, avea o slujenie particulară care stârnea mai mult durere decât dezgust. Stătea, pe scaunul acela de lemn, cu fluieretele degetelor galbene asternute un form peste duritatea lustruită a genunchilor — și fruntea lui de bătrân mistuit în oboseală, inclina umilită spre pământ, ca în așteptarea unei lovituri de neînălțurat.

Nedumerit încă, pictorul întreba:
— „Ce-i cu d-ta.. domnule Adolf?”
— „Ce este să nu fie nici la dracu.”
— „Nu te-am mai văzut de mulți ani. Pe unde ai mai rătat?”

— „Rătăcit... adevărat rătăcit! Dar parcă cineva e bucuros să rătăcească?.. Dumnezeu însă pedepsește pe păcător... Când d-ta mi-ai dat atunci tablourile acelea, ca să le vând și să-ți aduc banii... erai fără gologan în casă, fără lemne și bolnav ca un câine. Eu am vândut, am cumărat nevastă un palton cu vulpe, șosoni și sacos de crocodil, pe d-ta te-am uitat, tot așa cum uii cartonul dela țigară, dacă ai fumat... După o lună, când ne-am întâlnit față în față, d-ta te-ai oprit, ai privit la mine ca la o insectă și nu mi-ai spus de cât atâta: „Nici odată n'am să-ți mai cer o împrumut. Te rog să nu mă calci pe mine.” Si n'am călcat. Să fi fost un altul în locul dumitale, mă lua de guler și mă poftea la polițai... Tot așa cum dacă era altul în locul meu, năvăla azi venea de o mie de ori la d-ta. Ah, dragă domnule Teleman, d-ta m'ai tertat, dar Dumnezeu n'a vrut! De atunci numai nenorociri se închină la capul meu. În trei ani de zile n'am făcut nici atâta afacere cât să-mi cumpăr o pereche de ghete... nevasta a căpătat un cancer în burta... soră-mea a murit și mi-a lăsat o circadă de copii... fratele meu, manufacturistul, a dat faliment și de scârbă a înnebunit... acum stă la mine și urlă toată ziua ca o girafă... proprietarul mi-a dat termen patru zile ca să mă evacuez... ieri am dus la Munte și ceasul și lanțul și inelul și dantura pentru coșniță și farmacie... Așa o viață, dragă domnule Telemănică, nici la ucigașii mei nu doresc. E grozav!”

Două lacrimi se rostogoliră peste degetele de mumie ale d-lui Adolf.

Pictorul încreți sever din sprincene, ca să nu-și trădeze înduioșarea.

— „Si acum ce vrei dela mine?”

— „Nimic...”

— „Atunci?”

— „Atunci... plec. Am venit numai să te rog să mă ierți, că m'am purtat cu d-ta ca un escroc... Iar dacă ai cumva nevoie de serviciile mele, îți stau la dispoziție fără nici un interes. Trebuie să-mi șterg greșala, poate are să aibă Dumnezeu milă de mine.

Teleman avu osfârseală de milă. Desprinse din perete unul din cele mai bune tablouri și îl întinse d-lui Adolf:

— „Crezi că are vre-o valoare, bucată asta?”

— „Asta?... asta merge ori când cu douăzeci de mii. Dacă vrei, ai peste un ocaș, cinsprezece mii, în mână...”

— „Nu!.. Ia tabloul și umblă sănătos. E al d-tale...”

Pictorul își ascunse fața în pumni — ca să-și aprindă pipa.

Domnul Adolf, cu tabloul la subțioară, rămase o clipă înmărmurit, apoi înghăimă, sufocat:

— „Ești un inger, domnule Teleman, ești un inger... d-ta ești un inger...”

— — — — —

— „Intră!.. strigă bancherul Werth, răsucindu-se pe scaunul cu fus dela birou spre usa, prin care d. Adolf se strecoară, tragic, cu un tablou în brațe.

— „Ah!.. domnule Werth... așa o nenorocire nici în romane n'ai să poți să vezi!!!”

— „Ce tot spui tu, Adolf?”

— „Să mă hodinesc puțin. Bună ziua... Spun că măine dimineață toate gazetele au să vorbească iar de d-ta...”

— „De mine? Pentru ce?”

— „Pentru că asta se cade să scrii despre un om care nu lasă să moară în mizerie un geniu. Asta trebuie s'o știi numai d-ta: pictorul nostru cel mai mare se sbate acuma într'un așa chin, cum nici în iad nu-ți doresc să întri, ca să afli...”

— „Care?”

— „Care!.. Parcă sunt mai mulți pictori așa mare ca el?!.. despre care toată lumea șopteste că atunci când nu are să mai răsufle deloc, un tablou de-a lui are să prefurască tot atâta cât o societate petrolistă cu acțiunile ei la un loc... Parcă îți spun o nouă?... Așa s'a întâmplat și cu Rafael și cu Rembrand, și cu Mone și cu Dăgaz și cu Mile, pentru care, acum patru săptămâni, s'a licitat la Mezon di Van din Paris un tablouaș, nu mai mare ca o farfurie, cu patru sute optzeci și nouă de mii două sute treisprezece franci...”

— „Patru sute optzeci și nouă de mii două sute treisprezece franci franceze?”

— „Sigur!..”

— „Patru sute optzeci și nouă de mii... asta vine... stai puțin... asta face... ce spui, mă!?!.. asta înseamnă trei milioane patru sute patru zeci și patru de mii patru sute nouă zeci și una de lei!.. pentru numai un singur tablouaș cât o farfurie?... Ești nebun?!”

— „...o pânză care cu șapte ani mai înainte a fost cumpărată dela pictor numai cu douăzeci și cinci de franci!.. Dacă sunt nebun?... Aș fi putut să înnebunesc când am citit asta în Ilustrațion... fiindcă unde nu-i cap, vai de piciorare — am zis atunci. Câți bani am mâncat eu, puteam să fiu deacum de trei ori miliardar, dacă adunam tablouri așa cum aduni d-ta astăzi bancnote de hârtie cu valută schioapă...”

— „Ascultă Adolf... vorbești serios?”

— „Parcă d-ta nu știi tot așa de bine ca mine?... Cum știi și despre pictorul nostru cel mai mare care moare acum de foame...”

— „Așa să am eu bine, dacă știu...”

— „Vai!.. Domnule Werth... dar cine poate să fie mai mare decât Teleman!.. o spune toată lumea!.. și pe urmă, dacă moare, crezi că eu am să câștig poate ceva?... Sau baba Rașela care vinde seminti de soarea soarelui în Ducești?... sau Lupu care lipește cu pap afișele dela Central?... sau... Are să câștige tot acela care are bani în portfei și-i dă mâna să cumpere azi aproape gratis și să vândă, după înmormântare, cu zece mii la sută profit...”

— „Dă jos jurnalul de pe tablou, să văd și eu...”

— „De ce nu?... Asta nu mai este un tablou... asta este o ședovr... n'ai decât să ntrebi pe cine vrei... n'am nici un interes...”

— „Eu nu pricep nimic...”

— „Cine spune că-i nevoie să pricepi!?!.. Parcă asta-i meseria d-tale!?!..”

— „Dar... dacă plătesc... trebuie să-mi placă...”

— „Așa să am eu bine dacă ai priceput d-ta... și dacă ți-a plăcut vreodată desemele de pe dolari și de pe lirele sterline... Pentru ce le cumperi atunci și plătești mai mult decât nu face?”

— „Vrei să cumnăr ruble?”

— „Parcă eu am zis?”

— „Atunci lasă-mă'n pace!”

— „Ascultă, domnu Werth... Eu nu mai vând nimic. N'am nici un interes. Faceam altfel. D-ta imi dai mie două-

zeci de mii de lei și eu îți iscălesc o poliță pentru o sutădouăzeci de mii — cu scadența peste o săptămână.

— „Cine girează?..”

— „Ce ai nevoie de gir?... Peste o săptămână eu am vândut deacum tabloul... și am mai plătit cu procentele pe-o lună... și am mai rămas în buzunar cu atâtea parale ca să pot să-mi mărit a doua oară nevasta cu un șef-contabil dela Blank...”

— „Dar dacă nu moare?”

— „Cine?”

— „Teleman...”

— „Să nu moară?!.. poate acum e deja mort... și eu pierd o afacere stând de vorbă cu d-ta, de pomână...”

— „Bine că tu ești sănătos...”

— „Mersi!.. Poate crezi că'm glumit?... Gândește numai. Nevasta lui are așa un cancer mare la gât... sora lui a murit de oftică și i-a trimis pe cap nouă guri de copii care cer mereu supă și franzelă... cumnatu lui a înnebunit de supărare și acum urlă închis în casă și mănâncă sticla de geamuri... proprietarul, fiindcă n'a plătit pe două semestre chiria, îl aruncă mâine pe stradă... el n'a pus pe limbă, de zece zile, nici o bucată de pâine... are o boală grea în pântec... toată noaptea și toată ziua numai plânge, se trage cu mâna de cap... și vrea să se spânzure. Un strigoii nu este așa slab ca el. Când am fost ieri acolo, doctorul mi-a spus la ureche... așa un geniu, moare până mâine...”

— „Câte parale vrea pentru el?”

— „Mi-a spus douăzeci și cinci de mii de lei... dar parcă am nevoie să'l ascult?... Pofțim: scoate zece mii și pune-l în cui... Vreau să-i fac un bine.”

— „Urcă tabloul sus și iacă cinci mii...”

— „Imposibil!..”

— „Serios?”

— „Imposibil... pe onoarea mea!..”

— „Atunci, nu mai am nevoie... Pofțim o mie de lei și du din partea mea lui Teleman... Dacă nu moarte, are să-mi dea el ne urmă ceva... Am să mă'nțeleg cu el.”

— „Mersi, domnu Werth... mersi pentru Teleman, săracul... Are să-i facă așa o bucurie!..”

— — — — —

— „Ce-i cu tabloul aista?... întrebă M-me Nuhamescu pe d. Adolf, văzându-l sosind, vesel, nentru cină.

— „Am câștigat de-acum cu el șase mii de lei... Un Teleman...”

— „Si...?”

— „Si apoi dună ce am să mai câștig încă șase mii și pe urmă încă șase mii... am să merg la el și am să-i spun: dragă domnule Teleman, este așa o criză cumplită pe piață!.. N'am putut căpăta pe el decât o mie de lei... pofțim.”

— „Si...?”

— „Si are să fie mulțumit. Apoi am să-i mai zic: când ai să-mi mai dai ceva de vânzare, fă-mi un preț mai ieftin... iar comisionul rămâne la aprecierea d-tale...”

— „Si...?”

— „Si...! Si...! Si!!!... ce tot atâta ȘI...?!.. Ce nevoie ai tu să știi mai de parte?”

— „De ce te superi?... Parcă dacă am întrebat, am și știut deacum?”

E C O U R I

SCRIITORII

D. Marcel Romanescu a pus sub presă la **Cartea Românească** un volum de teatru al scriitorului norvegian **Sighjörn Obsfelder**, care va cuprinde drama **Picăturile roșii** și două piese într-un act: **Estera** și **Primăvara**. Volumul va fi precedat de un studiu introductiv, privitor la viața și activitatea sbuciumată a acestui scriitor original.

□ **Dan Alecu**: „O școală în aer liber”, — Constanta, Institutul de arte grafice al ziarului „Dobrogea Jună”, (78 pagini, 20 lei).

□ Ziarul fascist „L'Impero” (17 Aug.), din Roma, publică sub titlul „I canti popolari della Romania”, un articol datorit d-lui Salvatore Gatto. D-sa face o elogioasă recenzie lucrării: „La poesia popolare romana” a d-lui prof. **Claudiu Isopescu**, relevând că prodigioasa d-sale activitate în Italia, în folosul țării noastre, merită cel mai larg sprijin din partea guvernului român.

ROMANII DIN BIHOR

Sub titlul „Beienia bihoreană”, „Societatea de mâine”, revistă consacrată studiilor sociale și economice, publică începutul unei cecetări sociografice printre Românii din Bihor.

D-l Clopoțel a cărui hărnicie și competență în anchetele sociale, s-au dovedit în nenumărate anchete publicate în coloanele „Societății de mâine”, aduce pe lângă o cunoaștere de mână a locurilor și oamenilor despre cari referă o expunere din cele mai clare.

„Și mai ales, neste toate informațiile prețioase despre stările agrare primitive și nefavorizate din Bihor, un gând de îndreptare, întemeiat pe etalarea tuturor plăgilor abătute de oficialitatea formalistă și neînțelegătoare:

„Avem instituțiuni de stat cărora li s'au încrezut misiuni înălțătoare. Aici în Bihoria avem o cameră agricolă județeană, cu buget și personal. Ea însă n'a intrat încă în plășile Vascăului și Beiusului decât sub titlu de binefacere personală: am auzit vorbe bune despre noul președinte, care a luat măsuri de decusutare a cerealelor, pe cheltuială proprie, — e frumos! Dar acțiunea trebuie să capete o amploare corespunzătoare nevoilor publice. Pământurile de cultură de aici, puține câte există, sunt lipsite de humă, sunt argiloase și au imprumutat fizionomiei biete țărânișii lividitatea și culoarea pământie. Imbunătățirea lor trebuie să fie o preocupare constantă a Camerii de agricultură. Pomărișul apoi este lăsat în voia Domnului: pe coastele cu smidă (spini) și pe huci (pădușii în creștere, necurățite) să înflorească băgrinișii (salcămișii, arțarii, acașii) și să prindă prunișul nepretențios. Ce luptă se dă apoi contra bolilor criptogamice? Unde's pepinișii de plantări și regenerări? Dar instrucția albinăritului și sericiculturii când va începe? Și în sfârșit în domeniul vast al zootehniei este totul de făcut. Instituțiile statului, ca și auorițiile administrative, au obiceiul rău de a-și părădii puterile pe loc la sediu, ori în raza apropiată, lăsând extremitățile în voia sorții. Se

vede că lipsesc și camerele bihorene de agricultură pasiunea devotamentului față de scopuri, credința în efecte bune ale unei activități sistematice, simțul de generozitate și umană înțelegere față de plugărima bântuită de plăgile sociale cele mai nemiloase: de unde să-ți iai avântul creator? Iar de creație este imediată nevoie pentru a îndrăveni populația roasă de privațiuni seculare până în măduva oaselor.

Atunci decc lugete și personal și programe și iluzii? Mai bine să lăsăm biata nație de capul ei, poate o costă mai puțin.

Si ce frumos s'a lucrat aiurea, de pildă în județele Severin și Caraș de către camera agricolă de acolo.

Însfârșit de cooperative nici să nu vorbim. Ele lichidează pe capete. Sunt vre'o 46 în întreg județul, însă Centrala bucureșteană le-a expedit, necerute, nelte agricole nepotrivate muncii de aici, creditându-le cu sume mari, Federația „Crisul” are 4 mil. rescont la Banca Națională. Un bun serviciu face cu creditul de cereale, intrucât li se lasă libertatea aprovizionării de pe orice niată.

Binefacerile de sus sunt deci foarte reduse.

Țărânișii din câteva sate au aici vechi îndeletniciri industriale, cu mijloace primitive, și în cari amestecul oficialității nu s'a exercitat nici în bine, nici în rău. Informații se găsesc în broșura **Locuri și oameni din Munții Bihării**, a d-lui C. Pavel (Beius, „Doina”, 1926, lei 8). Între Beius și Budureasa este un vast tufis cu smicele de mesteacăn pentru măhuri. În valea Buduresii înfloresc șteze (ine) pentru bătutul produselor de țesătorie. În Săliște, Leheeni, Cărpinet și o parte din Criștior se practică olăritu: străduitoarea și abila Reuniune a femeilor române din Beius organizează în 1926 expoziții de ceramică bihoreană la Beius, Oradea și Cluj, astfel am putut admira aleasa, artistică înfloritură a vaselor, ce se oferă așa de ieftin; un clondir (cărciag, ulciior) minunat costa 5 lei la târgul Vascăului. Cărbunari de meserie sunt locuitorii din Vărzarii de sus și Briheni, Ciobotari: în Vărzarii de jos, Securari cu ateliere pentru coase și topoare sunt în Vărzari de mijloc, având ca clienți numeroși pe inșiși moții Arieșului, cari urlă (coboară) pela Băiță și tună (intră) în casele lor. Cojocari vestii sunt în strada Băraștii din Vascău. În carierele de marmură dela Câmp (mozaic și roz, în general de culoare surie), Călugări (neagră și foarte solidă, potrivită pentru plăci — fond negru cu vine albe) și Băița (albă foarte frumoasă însă puțin solidă) lucrează cioplitori dibaci.

TEATRUL NAȚIONAL

□ „Prometeu” de d. Victor Eftimiu se va reprezenta în regia d-lui Soare Z. Soare cu d-na Agatha Bărsescu în rolul Eroinei, și cu d. G. Vraca în rolul titular.

□ La teatrul Național se mai repetă în direcția de scenă a d-lui Soare Z. Soare, „Păpușiele” de P. Wolff. În direcția de scenă ad-lui V. Enescu „In-

vierea” de Tolstoi și în direcția de scenă a d-lui V. Enescu „Invierea” de Tolstoi și în direcția de scenă a d-lui P. Gusti „Coppelia” de N. Ottescu. Costumele speciale pentru „Coppelia” se lucrează în atelierele teatrului, sub conducerea d-nei Fl. Georgescu. Scârțan.

□ D. Tony Bulandra joacă rolul lui Cyrano din piesa lui Rostand 40 de spectacole consecutive, astfel că d. Aurel Athanasescu va dubla acest rol în cursul lunii Decembrie.

□ „Om și supra-om” de Bernard Shaw, anunțată și de compania dela Teatrul Regina Maria, va fi reprezentată la Teatrul Național, în regia d-lui Soare Z. Soare.

□ În cursul săntămăncii viitoare, Teatrul Național va relua comedia tragică a d-lui Mihail Sorbul „Patima Roșie”.

□ În curând se va pune în repetiție la teatrul Național comedia d-lui A. de Herz: „Omul de zăpadă”.

□ Reprezentanțele d-nei Marioara Ventura la teatrul Național vor avea loc în Februarie.

TEATRUL NAȚIONAL DIN IAȘI

□ La teatrul Național din Iași se va relua „Romeo și Julieta” și „Otello”.

□ „Jucăria dracului” comedie de Sandu Teleajen se va juca în cursul lunii Decembrie.

□ Se anunță la Național o singură reprezentare cu „Domnișoara Nastasia” pentru ziua de 26 Oct.

□ La 21 Oct. turneul Mărculescu la Național.

□ D-na Maria Filoti cu ansamblul d-sale va juca la Național „Sapho” în ziua de 11 Noembrie.

TEATRUL NAȚIONAL DIN CLUJ

□ La teatrul Național din Cluj se repetă „Nerone” de d. Col. Călătorescu.

Primele roluri vor fi interpretate de d-nele Olimpia Bărsan, Arapu, Gina Sandri, Cronvald și de d-nii Virgil Vasilescu, Psata, Petre Bulandra, I. Dumitrescu, Melisanu, M. Mateescu, etc.

Piesa va fi pusă în scenă de d. I. Sahigian.

□ Teatrul Național din Cluj va reprezenta „Comedia fericiirii” cu d. I. Tâlvan în rolul doctorului Frego și cu d-na Olimpia Bărsan în rolul Aglaei.

TEATRUL REGINA MARIA

Viitoarele premiere vor fi „Ta'na” de Guiraud și „Viorile primăverii” de Surcouff. În celebra piesă a scriitorului rus vor apare d-na Lucia Sturdza-Bulandra și d. I. Manolescu.

□ Luni 10 Octombrie are loc la Teatrul „Regina Maria” premiera piesei „Familia Bliss” de Noël Coward. În rolurile principale d-nele Lucia Sturdza-Bulandra, Leny Caller, Catusa Elvas, Irina Nădejde și d-nii I. Manolescu, M. Enescu, Fintii, Constantinescu.

□ Teatrul Regina Maria reia la spectacolul de Duminică seara „D-ra Nastasia” de d. G. M. Zamfirescu.

□ Pentru toate cele neiscălite în această foaie, răspunde redactorul „Universului Literar”: d. **Perpessiciuș**.